

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

นายรณัท ตาปัญญา

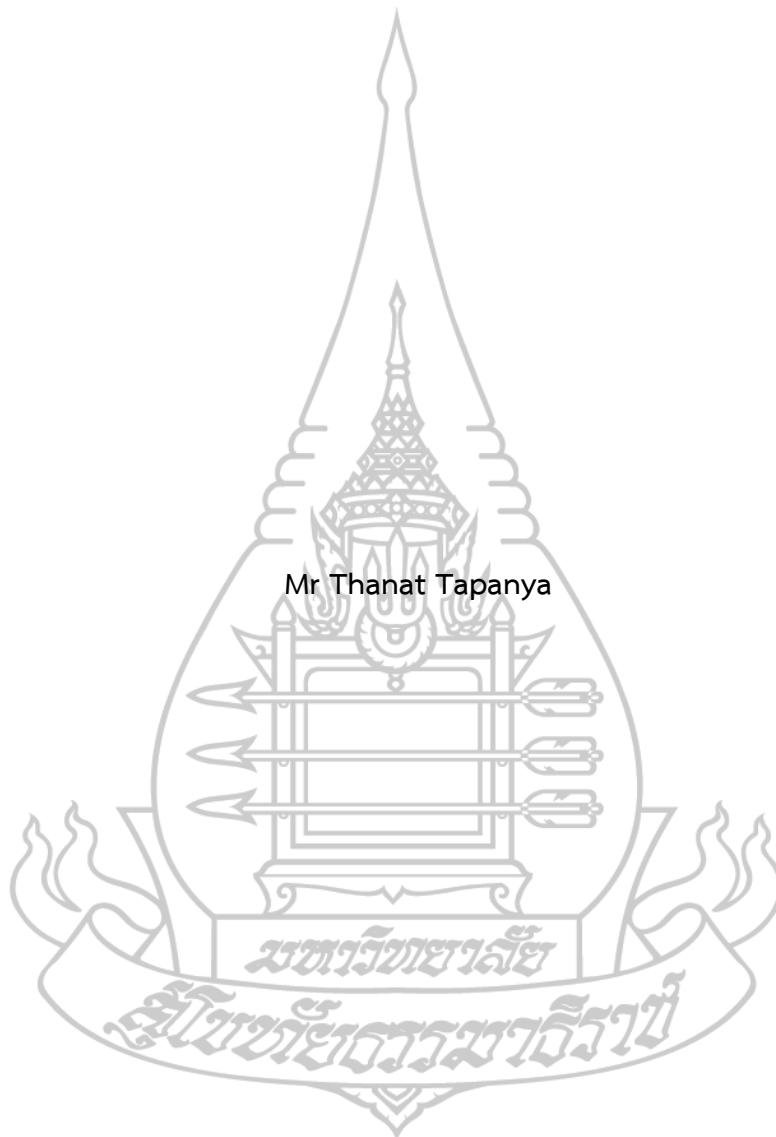
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Extension Guideline for Participation in The Operations of Community
Enterprises Members in Tha Song Yang District, Tak Province

Mr Thanat Tapanya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ชื่อและนามสกุล	นายธนัท ตาปัญญา
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)	
.....	ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)	

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนใน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นายธนต์ ตาปัญญา รหัสนักศึกษา 2659000836

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์
คุ้มทรัพย์ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิก 5) ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 6) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จำนวน 576 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ระดับความคาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ การวิเคราะห์เนื้อหา และการหาค่าที (t-test)

ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.31 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน มีอาชีพหลักทำการเกษตร 2) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิตพืช มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 6.60 ปี ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากภาครัฐ ทำกิจกรรมการผลิตสินค้ามีผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการบริหารจัดการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการผลิตมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการตลาดมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง และด้านบัญชีและการเงินการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 4) ปัญหาการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน 5) ระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เกษตรกรต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด ในด้านการตลาด 6) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมให้สมาชิกได้ร่วมกันออกแบบโครงสร้างและกระเปาะที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนของตนเอง (2) ด้านการผลิต ส่งเสริมให้ความรู้เรื่องมาตรฐานคุณภาพ วิธีการตรวจสอบคุณภาพ และจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพร่วมกันเป็นกลุ่ม (3) ด้านการตลาด ส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ต้นทุนและกำหนดราคาขายที่เหมาะสม (4) ด้านบัญชีและการเงิน ส่งเสริมความรู้ให้สมาชิกสามารถบันทึกบัญชีได้ด้วยตนเอง และจัดทำแบบฟอร์มบันทึกบัญชีที่ง่ายต่อการใช้งาน

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม การมีส่วนร่วม การดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน สมาชิก

Thesis title: Extension Guideline for Participation in The Operations of Community Enterprises Members in Tha Song Yang District, Tak Province

Researcher: Mr Thanat Tapanya; ID: 2659000836;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Jinda Khlitong;(2) Chalernsak Toomhirun ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) social and economic conditions of community enterprise members 2) membership conditions of community enterprise members 3) participation in the operation of members 4) problems and suggestions regarding the participation of the operation of members 5) knowledge received and needs for knowledge of members in the extension of the participation in the operation of community enterprises 6) extension guidelines for the participation in the operation of community enterprise members.

The research was survey research. The population in the study was 576 members of community enterprises in Tha Song Yang district. The sample size of 236 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 through simple random sampling method. Data were collected by interviewing method. Data were then analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking, content analysis, and T-test.

The results of the study found that 1) most of the members of community enterprises were male with the average age of 48.31 years old, completed lower secondary education level, had the average household member of 4.81 people, and had the main occupation as farmers. 2) Most of the members of community enterprises with the plant production type, had the average membership time of 6.60 years, never received the training from the government sector, did the activity of goods production, and earned the average return from the members of 12,994.24 Baht/year. 3) The participation in the operation, overall, were at the moderate level. Regarding the management, they participated at the low level. For the production aspect, the participation was at the high level. Regarding the marketing, the participation was at the moderate level and for the accounting and financial aspects, the participation were at the moderate level. 4) Problems regarding the participation in the operation of members were all at the moderate level in the aspects such as management, production, marketing, and accounting and finance. 5) The level of knowledge received and the level of needs in the extension was different at statistically significant level of 0.05. Farmers needed the knowledge at the highest level on marketing. 6) The extension guidelines for the participation in the operations consisted of (1) management which included the extension for members to participate in the design of appropriate structure and rules for their community enterprises; (2) production which included the extension on knowledge giving regarding quality standard, quality auditing method, and mutual group quality auditing; (3) marketing which included the extension for members to co-analyze the cost and to determine the appropriate selling price; (4) accounting and finance which included the extension for knowledge giving to members so that they would be able to record the accounting by themselves and to create the easy-to-use accounting record form.

Keywords : Extension Guideline, Participation, Operations, Community Enterprises, Members

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทางการทำวิจัย ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มกฐร ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอลำปาง จังหวัดตาก ที่ให้ความอนุเคราะห์ และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้รวมถึงให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาการศึกษา อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบุพการี ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน เพื่อนนักศึกษาปริญญาโท แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ รวมถึงผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทุกท่านที่คอยให้ความสนับสนุน ให้คำแนะนำและคำปรึกษาตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

นายธนัท ตาปัญญา

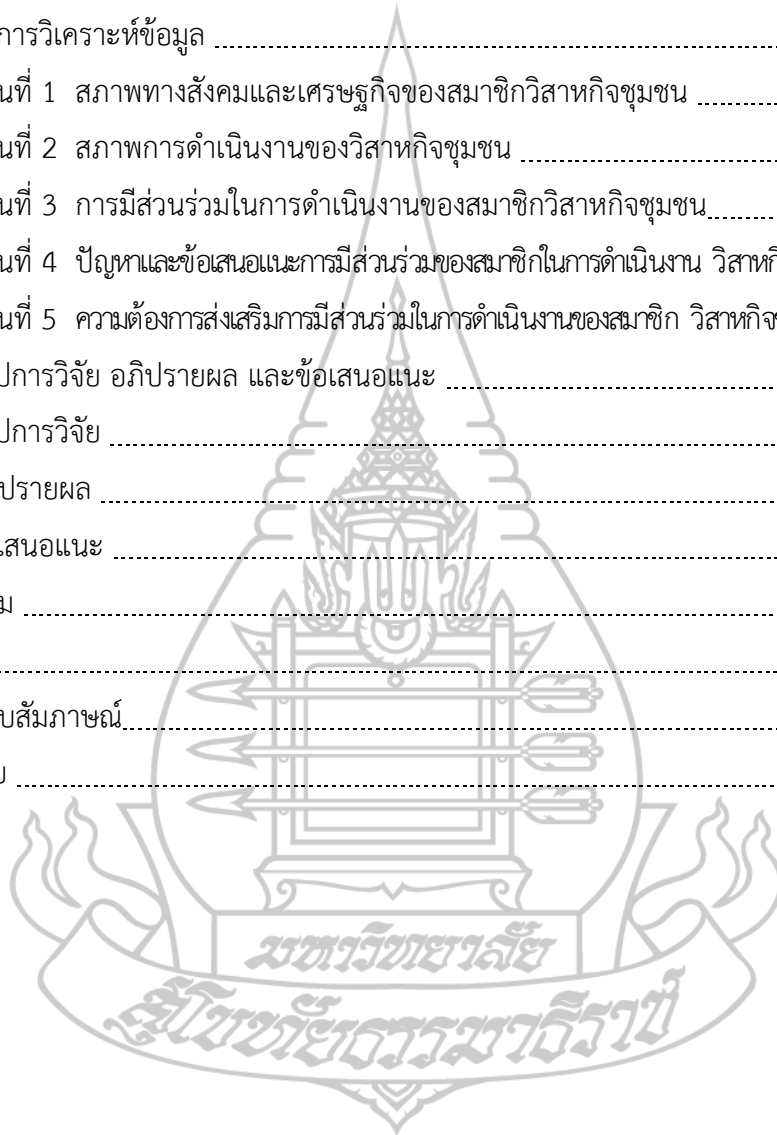
ตุลาคม 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	6
การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	16
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม	20
ข้อมูลทั่วไปและบริบทวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก	25
แนวคิดที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การวิเคราะห์ข้อมูล	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	52
ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	55
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	58
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน	64
ตอนที่ 5 ความต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชน	68
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปการวิจัย	77
อภิปรายผล	80
ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	91
แบบสัมภาษณ์	93
ประวัติผู้วิจัย	107

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 รายงานจำนวนและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียน	28
ตารางที่ 2.2 จำนวนวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จำแนกตามประเภทกิจการ.....	28
ตารางที่ 2.3 ผลการจดทะเบียนและการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก	29
ตารางที่ 3.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยง (Reliability Consistency) .	52
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....	52
ตารางที่ 4.2 อาชีพ.....	54
ตารางที่ 4.3 ตำแหน่งผู้นำทางสังคม	54
ตารางที่ 4.4 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	55
ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ	59
ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต.....	61
ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด.....	62
ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีและการเงิน ..	62
ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	63
ตารางที่ 4.10 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ... ..	64
ตารางที่ 4.11 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต.....	65
ตารางที่ 4.12 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด.....	66
ตารางที่ 4.13 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีและการเงิน ..	66
ตารางที่ 4.14 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	67
ตารางที่ 4.15 ระดับความรู้ที่ได้รับในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	68
ตารางที่ 4.16 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	69
ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน... ..	70
ตารางที่ 4.18 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	71
ตารางที่ 4.19 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	73
ตารางที่ 4.20 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	74

สารบัญรูปภาพ (ถ้ามี)

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอท่าสองยาง	26
ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ต้องการให้ประเทศมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเข้าสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ว่าด้วยยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งในภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง ทั้งปัจจัยความผันผวนของเศรษฐกิจโลก กฎ ระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ทักษะความสามารถของแรงงาน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การกำหนดแนวทางการพัฒนาในด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ รวมถึงการปรับโมเดลธุรกิจ บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการทุกระดับ วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชน หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมไปถึงเกษตรกร ให้มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจนเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 แผนแม่บทประเด็นที่ 3 การเกษตร ในแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปี 2566 มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยเสริมสร้างความเข้มแข็ง สร้างเครือข่าย พัฒนาให้เป็น Smart Group สามารถบริหารจัดการกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงเชื่อมโยงการตลาดในรูปแบบต่างๆ ยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ ขยายการประกอบกิจการ นำไปสู่การสร้างรายได้ สร้างงานในชุมชน และเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงในภาคการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

จังหวัดตากในปี 2566 ได้มีการส่งเสริมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอสองยาง จำนวน 38 แห่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 584 คน (ข้อมูล ณ สิ้นเดือนตุลาคม 2566) (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน, 2566) โดยมีกิจการด้านการผลิตสินค้า และการบริการ ได้แก่ การผลิตพืช การแปรรูปและผลิตอาหาร ผลิตภัณฑ์ผ้าทอปกากะญอ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยในปี 2566 สำนักงานเกษตรอำเภอสองยางได้ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

จำนวน 37 วิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีผลการประเมิน ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ระดับปานกลาง จำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 38 ระดับต้องปรับปรุง จำนวน 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32 และวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่ได้รับการประเมินศักยภาพ จำนวน 1 แห่ง (สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง, 2566) จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนพบว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาการดำเนินงาน สินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีผลการดำเนินงานที่ดี มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังมีวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากที่จัดตั้งมาเป็นระยะเวลาแล้วไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ไม่มีการจัดการ การดำเนินงาน หรือการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยปัจจัยที่สนับสนุนหลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนั้น เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

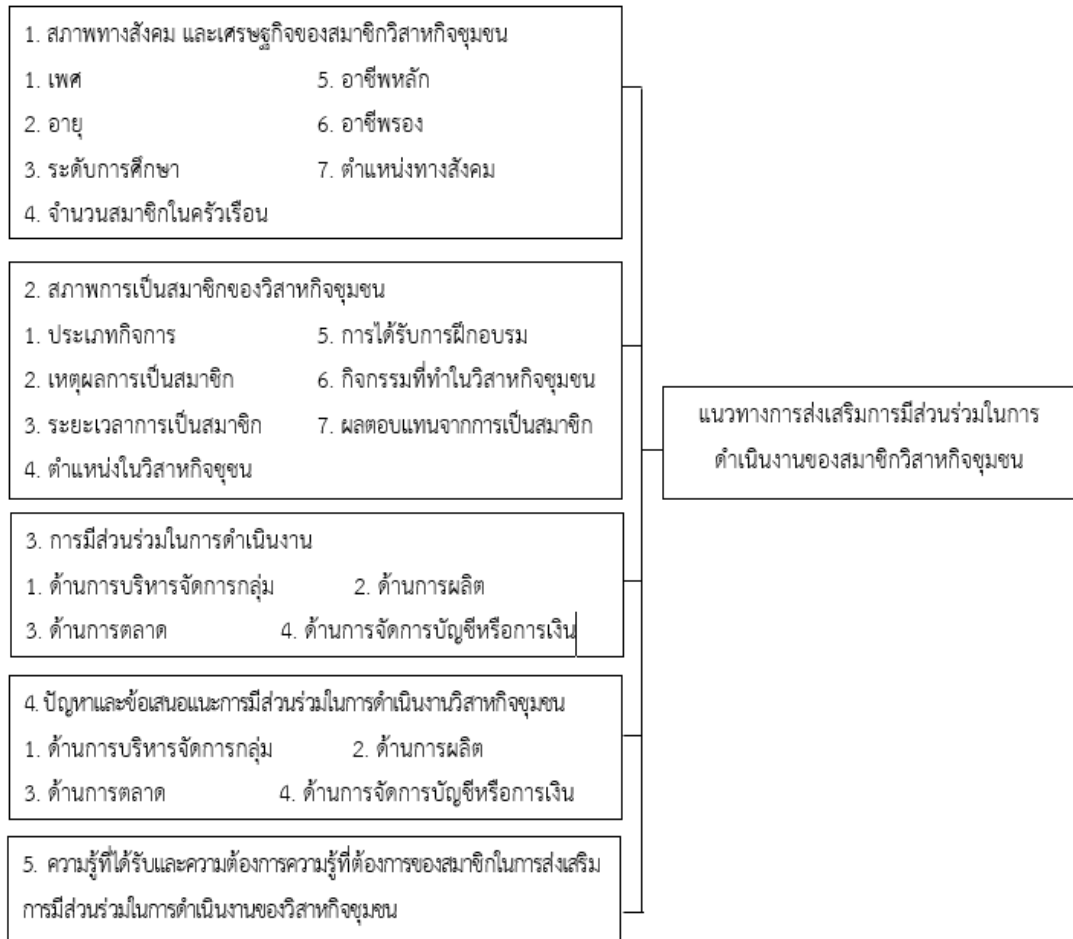
การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอท่าสองยาง ว่ามีลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในด้านต่างๆ เป็นอย่างไร ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อันจะเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองให้บรรลุเป้าหมายและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการและผู้สนใจ ในการเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งข้อเสนอแนะการวิจัยจะเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงในการวิจัยครั้งต่อไปด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2.5 ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
- 2.6 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดประเด็นและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ที่ได้รับและความรู้ที่ต้องการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิก มีความแตกต่างกัน โดยการเปรียบเทียบแบบจับคู่ (Paired t-test)

5. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ที่ทำการวิจัย เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพในปี 2566 ในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 37 แห่ง

5.2 ขอบเขตด้านประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 37 แห่ง จำนวนสมาชิก 576 คน

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิก 5) ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 6) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

5.4 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการวิจัยครอบคลุม ระยะเวลาเตรียมการวิจัย ระยะเวลาดำเนินการวิจัย และระยะสรุป รายงานผลการวิจัย ตั้งแต่เดือน เดือนพฤศจิกายน 2566 ถึง เดือนสิงหาคม 2567 รวมระยะเวลา 10 เดือน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีนิยามศัพท์เฉพาะงานวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

6.1 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ที่ได้รับการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในปี 2566 จำนวน 37 แห่ง สมาชิกทั้งหมดจำนวน 576 คน

6.2 สมาชิก หมายถึง บุคคลที่เป็นกรรมการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามประเภทกิจการ ทั้งในด้านการผลิตพืช ปศุสัตว์ ประมง แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า เครื่องจักรสาน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เครื่องดื่ม เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์ และท่องเที่ยว

6.3 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่สมาชิก และ คณะกรรมการของวิสาหกิจชุมชน ร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม คือ ด้าน การบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน

6.3.1 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดการองค์การ การ นำและการบังคับบัญชา และการควบคุมทรัพยากรต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้

6.3.2 ด้านการผลิต หมายถึง การวางแผนการผลิต กระบวนการออกแบบการผลิต การคาดการณ์ความต้องการของผลิตภัณฑ์ และการควบคุมการปฏิบัติงานให้ได้คุณภาพสม่ำเสมอ

6.3.3 ด้านการตลาด หมายถึง การวางแผนการตลาดผ่านการวิเคราะห์ส่วนผสม ทางการตลาด 4 ส่วน ได้แก่ ด้านสินค้า ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านช่องทางการจัด จำหน่าย

6.3.4 ด้านการบัญชีและการเงิน หมายถึง การจัดหาแหล่งเงินทุน การบริหาร จัดการเงินทุนหมุนเวียน และระบบการควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน

6.4 ความต้องการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนาการ ดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชน ในด้านความรู้ ด้านช่องทางการพัฒนา และด้านวิธีการส่งเสริมการตลาด

6.5 ปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง สภาพปัญหาในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน

7. ประโยชน์ที่จะได้รับ

7.1 วิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้อมูลประเด็นที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกไปใช้ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้วิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

7.2 ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน สามารถนำข้อมูล ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมไปใช้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

7.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนสามารถกำหนดนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสม พัฒนารูปแบบการส่งเสริม และสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา วิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
3. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
4. ข้อมูลทั่วไปและบริบทวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
5. แนวคิดที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ประเภทของวิสาหกิจชุมชน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2562 น. 2) ได้ให้ความหมายคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และร่วมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็น

พื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป

สำนักงานเลขาธิการวิสาหกิจชุมชนคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548, น. 2) ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่าเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ดังนั้น ความหมายของวิสาหกิจชุมชน โดยสรุปที่กิจการหรือกิจกรรมที่มีการร่วมมือของกลุ่มคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเอง โดยเน้นไปที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของและร่วมกันดำเนินการ การใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองการพึ่งตนเองและการสร้างรายได้ โดยการดำเนินการตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจเป็นการดำเนินการโดยกลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่มีการร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ ซึ่งจุดเด่นของวิสาหกิจชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น การสร้างรายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.2 ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น.7) ระบุว่า การประกอบการวิสาหกิจชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ต้องเน้นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ร่วมกับ การใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างมูลค่าและเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรและผลิตที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการประการของชุมชนที่แนวคิด แนวปฏิบัติ เป้าหมาย ที่ประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นกิจการซึ่งคนในชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการคนนอกชุมชนอาจ มีส่วนร่วมได้แต่ไม่ใช่คนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
2. ใช้ทุน ความรู้แรงงาน และวัตถุดิบในชุมชนเป็นหลัก และดำเนินการอยู่ภายในชุมชน
3. มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานและต่อยอดด้วยภูมิปัญญาสากลหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อประยุกต์ให้เข้าสมัยแต่ยังคงมีเอกลักษณ์ถิ่น

4. ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) จากผลผลิตและทรัพยากรชุมชน

5. กิจกรรมที่ดำเนินกิจกรรมมีความหลากหลาย เชื่อมโยง เกื้อกูลกัน และตอบสนองการพึ่งตนเองของชุมชน

6. ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

7. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย

1.4 รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นกลุ่มของกิจกรรมที่มีรูปแบบที่หลากหลาย แต่เชื่อมโยงและเกื้อกูลกันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในการผลิตสินค้าและกิจกรรมด้านบริการ ดังนี้

1.4.1 การผลิตสินค้า

1. การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชนเป็นการแปรรูปหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร เช่น การแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ ในกลุ่มคนที่มีอาชีพทำนา หรือกลุ่มคนที่เป็นเครือข่ายกับขบวนการทำผลไม้แปรรูปในกลุ่มคนที่เป็นชาวสวนผลไม้หรือกลุ่มคนที่เป็นเครือข่ายกับชาวสวนผลไม้เป็นต้น ฯลฯ

2. การทำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองหรือเพิ่มรายได้เช่น การทำยาสมุนไพร เครื่องดื่มสมุนไพร เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสมุนไพร หรือการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เช่น การทอผ้าไหมลายพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ ฯลฯ

3. การทำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทดแทนการซื้อจากภายนอกเพื่อลดรายจ่ายและตอบสนองการพึ่งตนเองของชุมชน เช่น ปุ๋ยอินทรีย์เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร น้ำดื่ม สบู่แชมพู น้ำยาล้างจาน ฯลฯ

1.4.2 กิจกรรมด้านบริการ

เป็นกิจกรรมที่ดำเนินกิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับสมาชิกและชุมชน กิจกรรมด้านบริการจึงมีได้หลายรูปแบบ เช่น คู่มือ นักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

1. การบริการด้านการเงินและการสะสมทุน เช่น ออมทรัพย์ธนาคารชุมชน

2. การบริการด้านการตลาด เช่น ร้านค้าชุมชน ปิมน้ำมันชุมชน ตลาดนัดชุมชน

3. การบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเช่น ท่องเที่ยวเชิงชุมชน โฮมสเตย์สปา

ขนาดแผนไทย

4. การบริการที่เป็นการสร้างรายได้การอำ นวยความสะดวก หรือแก้ปัญหาให้กับอาชีพหลักเช่น ลานเทพาล์ม การรวบรวมและปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การบริการซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตร

1.5 ระดับของวิสาหกิจชุมชน

กิจการวิสาหกิจชุมชนแม้จะมีหลากหลายรูปแบบ แต่จัดแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ขึ้นกับวัตถุประสงค์ระดับกิจการ และตลาดที่เป็นเป้าหมาย ได้แก่

1.5.1 วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกิน ใช้ซื้อขายกันภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชน หรือมุ่งเพียงตลาดท้องถิ่น เป็นกิจการที่ทำด้วยเทคนิควิธีการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน แต่ต้องถูกหลักสุขอนามัยเช่น เครื่องแกง น้ำดื่ม น้ำยาล้างจาน แชมพูสมุนไพร บัญหมักชีวภาพ ข้าวกล้องจากโรงสีชุมชน เป็นต้น เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน คือ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และเพื่อให้คนในชุมชนมีสินค้าที่ดีสำ หรับอุปโภค บริโภค

1.5.2 วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นกิจการที่พัฒนาต่อเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ใช้ความรู้ประสบการณ์ เทคโนโลยีที่สูงขึ้น มีการดำ เนินการอย่างเป็นระบบและด้วยรูปแบบที่ทันสมัย กิจการที่ต้องมีการควบคุมคุณภาพทุกขั้นตอน ได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานสากล และควรคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ถิ่นเพื่อบอกกล่าวความเป็นมาที่น่าสนใจอันเป็นจุดขายที่สำคัญ เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า คือ ตลาดใหญ่ภายนอก หรือตลาดแข่งขันทั้งระดับในประเทศ จนถึงการส่งออกต่างประเทศ เช่น ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ชนิดต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม บางกิจการวิสาหกิจชุมชน มีเป้าหมายเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน หรือระหว่างชุมชน จึงไม่ต้องใช้วิธีการหรือเทคโนโลยีที่ยุ่งยากซับซ้อน ในขณะที่บางกิจการมีเป้าหมายเพื่อตลาดใหญ่หรือตลาดภายนอก กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจึงควรแยกแยะให้ชัดเจนว่า อะไรทำ เพื่อตลาดชุมชน อะไรทำเพื่อตลาดภายนอก เพื่อที่จะได้ทำการผลิตและจัดการให้ถูกต้อง

1.6 การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหลังจากได้ยื่นขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ต้องดำเนินการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.6.1 ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน

1) การบริหารองค์กร ประกอบด้วย

(1) การกำหนดทิศทางโดยการประเมิน เพื่อวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรไว้หรือไม่ และสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรอย่างไร

(2) การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กร การแบ่งหน้าที่ในการบริหารงาน การออกกฎระเบียบข้อบังคับ และการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก โดยมีการแจ้งให้สมาชิกได้รับทราบความเคลื่อนไหว วิธีการแจ้งให้สมาชิกทราบอย่างไร พร้อมทั้งสมาชิกทุกคนสามารถเข้ามาตรวจสอบได้หรือไม่

(3) การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์ โดยการกำหนดทิศทางของในการบริหารจัดการทุน ทั้งทุนภายใน ได้แก่ เงิน ทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทุนจากภายนอก รวมถึงการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก มีการกำหนดแนวทางและวิธีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกอย่างไร

(4) การทบทวนการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน โดยการนำข้อมูลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาพิจารณาว่ามีปัญหาตรงไหนที่ควรแก้ไข รวมถึงการนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไขปรับปรุง

2) ความรับผิดชอบต่อชุมชน การประเมินนี้ทำให้ทราบถึงการกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชนว่ามีการให้ความสำคัญหรือคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อชุมชน หรือลดกระทบต่อชุมชนหรือไม่ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อม จากการประกอบกิจการก็ตาม และนอกจากนี้ยังประเมินการกำหนดการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรมต่อลูกค้า สินค้า บริการ และต่อตนเอง ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ ของวิสาหกิจชุมชนด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ควรพิจารณาในการผลิตสินค้าหรือบริการว่ามีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานด้านจริยธรรมหรือไม่

(2) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะในด้านการใช้ทรัพยากร โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างไร มีการใส่ใจต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือไม่

(3) การให้การสนับสนุนต่อชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อม หรือการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การขุดลอกคูคลอง การปลูกต้นไม้ การเก็บขยะ เป็นต้น มีการบริจาคเงินหรือสิ่งของหรือไม่ วิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องนี้หรือไม่ และผู้นำได้แสดงบทบาทในด้านนี้หรือไม่

(4) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน มีการจัดสรรรายได้เป็นสวัสดิการแก่สมาชิกหรือชุมชนหรือไม่ หรือหากยังไม่มีความพร้อม ได้มีการวางแผน หรือแนวทางในเรื่องนี้ไว้อย่างไร

1.6.2 การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันเป็นการนำแนวคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และทิศทางในการผลิตหรือบริการ โดยมุ่งเน้นสำคัญ 3 ประการ คือ ครอบครัวพึ่งตนเอง ชุมชนเครือข่ายพอเพียง และธุรกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผน

(1) กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในกระบวนการจัดทำแผนของวิสาหกิจชุมชนทั้งข้อมูลภายในและภายนอกชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทำแผนอย่างมีเหตุมีผล เช่น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ความต่อเนื่องของธุรกิจ ตลาดการแข่งขัน ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต และมีการนำข้อมูลจากแผนแม่บทชุมชนมาใช้ประกอบด้วยหรือไม่ และการทำแผนแบบมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำกรรมการ และสมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำร่วมกันหรือไม่ เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิก และกรรมการในการจัดทำแผน

(2) เป้าหมายของแผน มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงการกำหนดเป้าหมายของแผนงานในเชิงปริมาณ หมายถึง การกำหนดจำนวนการผลิต การบริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน ฯลฯ และในเชิงคุณภาพ หมายถึง การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า/บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม

2) การจัดทำแผนปฏิบัติการและถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ

(1) การจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดไว้หรือไม่ เช่น ใครทำ ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร อย่างไร เป็นต้น

(2) การถ่ายทอดแผนแก่ผู้เกี่ยวข้อง ชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและดำเนินงานให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

(3) การปฏิบัติตามแผนที่จัดไว้ มีการสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การติดตามกิจกรรมเป็นระยะ มีระยะเวลากำหนดการดำเนินงานตามแผน เป็นต้น

(4) การควบคุมแผนและการปรับแผน เช่น กำหนดระยะเวลาส่งผลผลิตต่อสมาชิกและลูกค้า กำหนดผู้รับผิดชอบ วิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติให้สามารถทำได้ตามแผน หรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์

(5) การคาดการณ์ความสำเร็จของแผน มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผนอย่างไร เช่น การส่งสินค้าสู่ตลาด และการเตรียมความพร้อมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิก

1.6.3 การบริหารตลาด โดยมีเป้าหมายในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก มีการให้บริการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์เกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าและบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนได้มี การเรียนรู้ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตลอดจนร่วมกันดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้มีใช้ตลอดไปอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย มีวิธีการอย่างไรในว่าใครคือลูกค้า จำแนกลูกค้าเป้าหมายอย่างไร และมีการนำข้อมูลต่างๆ มาพิจารณาประกอบหรือไม่

2) การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด มีวิธีการอย่างไรในการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบแนวโน้มความต้องการของตลาดที่อาจจะเปลี่ยนแปลงเป็นการเรียนรู้และพัฒนาด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแผนการผลิตครั้งต่อไป

1.6.4 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร โดยจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลอย่างมีคุณภาพน่าเชื่อถือ สะดวกในการนำมาใช้ ทำให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดการความรู้ โดยการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาความรู้ใหม่ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจมีความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาอย่างไร การนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในปัจจุบัน เป็นการสร้างความรู้ใหม่จากฐานความรู้เดิมของชุมชน

2) ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล มีระบบการจัดเก็บข้อมูลของตนเองหรือไม่ มีวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไรให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ถูกต้อง ทันสมัย มีรูปแบบในการจัดเก็บ

อย่างไรให้มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งานของชุมชนเอง และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึง การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก และเครือข่ายอย่างไร วิธีการและรูปแบบในการ สื่อสารรับข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงความเป็นจริง ทันสมัย น่าเชื่อถืออย่างต่อเนื่องอย่างไร

1.6.5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย คนที่มีความรู้ ความสามารถ รวมถึงการนำภูมิปัญญาของชุมชนและเครือข่าย ภายใต้กระบวนการตัดสินใจในการ เรียนรู้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถไปบริหารจัดการสมาชิก ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และขยายผลสู่เครือข่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับ สมาชิกใหม่ เพื่อให้ได้สมาชิกที่เข้าใจกฎระเบียบและเงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชน และดำเนินกิจกรรม เชื่อมโยงอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2) การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิธีการในการพัฒนา คณะกรรมการและสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงานได้คล่องตัว ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จนบรรลุแผนการดำเนินงานของชุมชน พร้อมทั้งมีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

3) การสร้างขวัญกำลังใจความพึงพอใจและแรงจูงใจ การให้ผลตอบแทน ในรูปแบบเงิน สวัสดิการ และการยกย่องชมเชย ระบบและวิธีการของวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสมทั่วถึงและเป็นธรรม

4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก มีแนวทางในการติดตามและ ประเมินผลถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน แล้วนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิก อาจมีการกำหนดคณะทำงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิก ทราบ และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.6.6 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ หมายถึง กระบวนการหรือ วิธีการ ต่างๆ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และ ส่งผลต่อความสำเร็จในการเติบโตของกิจการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน มี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับภายในองค์กร มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการภายในกิจการอย่างไร เพื่อให้กระบวนการผลิตและบริการมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน และระดับภายนอกองค์กร มี วิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการอย่างไร เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและเกื้อกูลกับ กิจกรรมวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ในชุมชน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต

2) ผลผลิตภัณฑ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ) วิสาหกิจชุมชนมีกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้าหรือบริการหรือไม่อย่างไร มีการนำข้อมูลจาก ลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยี มาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ และพัฒนารูปแบบ ผลผลิตภัณฑ์ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างไร เพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดี สม่ำเสมอ และเป็นທີ່พอใจของลูกค้า

3) การควบคุมระบบงานป้องกันความผิดพลาด ในระบบงานปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีวิธีการอย่างไรในการควบคุม และป้องกันให้กระบวนการผลิตเป็นไปตามขั้นตอนหรือเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการดังกล่าวอย่างไร เพื่อการทำงานดีขึ้น

1.6.7 การบริหารจัดการด้านการบัญชีและการเงิน จากความหมายระบบบัญชีของวิไล วีระปรีย จงจิตต์ หลีกภัย และ ประจิด ทาวัตร (2548, น. 10-15) เป็นระบบการจัดเก็บ ข้อมูลทางการเงิน ประกอบด้วยแบบฟอร์ม หรือเอกสารต่างๆ บันทึกทางการบัญชี รายงาน ตลอดจนวิธีการและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้นำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และการเงินของกิจการแห่งใดแห่งหนึ่งให้แก่ฝ่ายจัดการ การวางระบบบัญชีมีกิจกรรมควบคุมที่สำคัญมี 5 ประการ คือ 1) มีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างเพียงพอ 2) การมอบอำนาจในการอนุมัติรายการและกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม 3) มีเอกสารและบันทึกทางการบัญชีอย่างถูกต้องเหมาะสม 4) มีการควบคุมสินทรัพย์ และบันทึกทางการบัญชีให้ปลอดภัย เพื่อป้องกันทั้งภัยธรรมชาติและ การนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง และ 5) มีการตรวจสอบเป็นอิสระ ทั้งนี้ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2553, น. 1-2) กล่าวถึง การบริหารจัดการด้านการบัญชีและการเงิน เป็นการกำหนดให้กลุ่มมีระบบบัญชีที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เพื่อเพิ่มความไว้วางใจระหว่างคนในกลุ่ม ระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนอาจประกอบไปด้วย ระบบรับจ่าย รายงานต้นทุนกำไร การเงินของกลุ่ม และทรัพย์สินและหนี้สิน

ดังนั้นการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโต และประสบความสำเร็จในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

1.7 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2562, น. 5) ระบุว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 เน้นการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนมีความรู้และมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือ ซึ่งกัน

และกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจอย่างเหมาะสม อันจะเป็นผล ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น. 23) ระบุว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนากิจการ วิสาหกิจชุมชนจะต้องดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นพี่เลี้ยง ผู้อำนวยการกองส่งเสริม สนับสนุน และช่วยประสาน ให้เชื่อมโยงกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชน จัดทะเบียน ณ สำนักงานเกษตรอำเภอซึ่งเป็นสำนักงาน
รับจดทะเบียน
2. วิสาหกิจชุมชนค้นหาศักยภาพ ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตัวเอง และ
ใช้"แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน" เป็นเครื่องมือ โดยวิสาหกิจชุมชนทำการประเมินตนเอง
เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ผลจากการประเมินจะทำให้วิสาหกิจชุมชนทราบระดับศักยภาพว่า อยู่
ในเกณฑ์ดี ปานกลาง หรือว่าต้องปรับปรุง
3. วิสาหกิจชุมชนเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกในประเด็นที่
จะต้องปรับปรุง
4. วิสาหกิจชุมชนกำหนดแผนพัฒนาตามศักยภาพและความพร้อม
5. วิสาหกิจชุมชนดำเนินการตามแผน หากเรื่องใดไม่สามารถดำเนินการได้เอง
ให้ขอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. วิสาหกิจชุมชนประเมินศักยภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและ
พัฒนาการดำเนินงาน
7. เจ้าหน้าที่รายงานผลการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน
ดังนั้นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต้องเน้นการพัฒนาความรู้และศักยภาพของ
วิสาหกิจชุมชนเอง และสามารถขอรับการสนับสนุนคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่พี่เลี้ยงที่คอยประสานงาน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมใน
การดำเนินธุรกิจและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนต่างๆ ในการขอรับการส่งเสริม
ได้แก่ การจดทะเบียนวิสาหกิจ การค้นหาศักยภาพ การเรียนรู้เพิ่มเติม การกำหนดแผนพัฒนา การ
ดำเนินการตามแผน การประเมินศักยภาพ และการรายงานผลการดำเนินการ ซึ่งทุกขั้นตอนนี้จะช่วย
ให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตและพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องและยั่งยืนในระยะยาว

2. การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น. 11) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ว่ามีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นคณะบุคคลที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล
2. ประกอบด้วยสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในชุมชนไม่น้อยกว่า 7 คน โดยบุคคลดังกล่าวต้องไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน
3. ร่วมกันทำกิจการเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริหาร หรือการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน
4. กิจการที่ดำเนินการต้องนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
5. เน้นกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดแบบองค์รวม เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
6. ต้องการมีรายได้และผลกำไรแต่ไม่มุ่งหวังกำไรสูงสุด

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2562, น.6-8) ได้กล่าวถึงแนวคิดและลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญไว้ ดังนี้

1. การสร้างความหลากหลายของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและทุนในชุมชน กล่าวคือ การทำให้เกิดผลผลิตที่หลากหลายเพื่อการกินการใช้ ภายในครอบครัวและซื้อขายกันภายในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนพึ่งตนเองได้ และหากเป็นผลผลิตที่สามารถทดแทนการซื้อหาจากภายนอกจะนำไปสู่การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ เกิด “วงจรทุนชุมชน” ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสมดุลให้กับเศรษฐกิจชุมชน

2. การใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตและทรัพยากรชุมชน กล่าวคือ เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าและมูลค่าจากผลผลิตและทรัพยากรในชุมชน สร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นโอกาสในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำมาประยุกต์ให้เข้าสมัย เพื่อผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดทุกระดับรวมทั้งการส่งออกด้วย

3. มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการทางเศรษฐกิจจึงต้องมีการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจทั้งในด้านการตลาด การผลิต การบริหารบุคคล การเงินการบัญชี และต้องมีแผนการปฏิบัติที่ดี บริหารจัดการด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมกับการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในชุมชน

นอกจากนี้ต้องมีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทุน ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ เพราะทำคนเดียวอาจทำได้ไม่ดี ต้องทำร่วมกัน เมื่อร่วมกันจึงต้องมีระบบของการบริหารจัดการและแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน

4. เป็นกระบวนการสร้างคนควบคู่การพัฒนากิจการและรองรับด้วยการจัดการที่ดี กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ วิถีคิด และวิธีการจัดการ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพ ความพร้อม และสภาพความเป็นจริงของชุมชน ในขณะเดียวกันต้องเรียนรู้ความเป็นไปของโลกภายนอก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ การรู้จักตนเองและรู้จักโลกภายนอก นำไปสู่การปรับวิถีคิด และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ดังนั้นจากแนวคิดการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีหรือการเงิน ส่วนปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาดและ ปัญหาด้านบัญชีหรือการเงิน

2.1 การดำเนินงานและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการ ในชุมชน ซึ่งเป็นการประกอบกิจการขนาดเล็ก ในการจัดการทุนของชุมชน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองของ ครอบครัวและชุมชน เป็นภารกิจกรรม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการวางแผนและมีการบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการการเงิน การบริหารจัดการการผลิต ให้สำเร็จลุล่วง วัตถุประสงค์ที่วางไว้ ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการตลาด มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการกลุ่ม เป็นกระบวนการ รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันและมีการจัดการภายในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น สมาชิกในกลุ่มจะมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน กิจกรรมที่ทำก็หลากหลาย ทั้งกิจกรรมที่ทำร่วมกันและแยกกันทำ โดยมีปัจจัยสำคัญคือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การวางแผนที่ดี การสื่อสารที่ดี และความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน ซึ่งการทำงานกลุ่มจะช่วยพัฒนาทักษะส่วนบุคคล สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางของวิสาหกิจชุมชน 2) มีการกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบของวิสาหกิจชุมชน 3) มีการวางแผนในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.1.2 ด้านการผลิต การจัดการด้านการผลิต คือ กระบวนการวางแผนและควบคุมการผลิตสินค้าหรือบริการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งรวมถึงการวางแผนการผลิต การจัดการวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพ และการบริหารจัดการบุคลากร เป้าหมายหลักของการจัดการด้านการผลิตคือ การเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มคุณภาพของสินค้าหรือบริการ เพื่อให้ธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขันในตลาด

ดังนั้นการดำเนินงานด้านการผลิต จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) มีกระบวนการวางแผนการผลิตที่ชัดเจน 2) มีการควบคุมแผนการผลิตและตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน 3) ใช้วัตถุดิบในการผลิตภายในชุมชน 4) มีปัจจัยการผลิตอย่างเพียงพอ 5) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

2.1.3 ด้านการตลาด การจัดการด้านการตลาด คือ กระบวนการที่ธุรกิจนำมาใช้ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สินค้าหรือบริการเป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของลูกค้า โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกำไรให้กับธุรกิจ ซึ่งรวมถึงการวางแผน การกำหนดราคา การส่งเสริมการขาย และการกระจายสินค้า เป้าหมายสำคัญคือการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และสร้างความต้องการในสินค้าหรือบริการของธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการจัดการด้านการตลาด จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) มีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ชัดเจน 2) มีระบบการกระจายสินค้าอย่างเป็นระบบ 3) มีการกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้าได้อย่างเหมาะสม 4) มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย 5) มีการศึกษาแนวโน้มของตลาดในอนาคตและนำมาปรับใช้ในด้านการตลาดของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2.14 ด้านการจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน กระบวนการบริหารจัดการเงินขององค์กร ตั้งแต่การวางแผนการใช้เงิน การจัดทำบัญชี ไปจนถึงการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทางการเงิน เพื่อให้ธุรกิจมีความมั่นคงทางการเงิน สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีเป้าหมายหลักคือการเพิ่มผลกำไร ลดต้นทุน และเพิ่มสภาพคล่องของธุรกิจ

ดังนั้นการจัดการด้านบัญชีและการเงิน มีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) มีการระดมทุนจากสมาชิก 2) มีการกู้เงินจากแหล่งทุนภายนอกกลุ่ม 3) มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานอย่างพอเพียง 4) มีการควบคุมและการใช้เงินอย่างเหมาะสม 5) มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มอย่างเป็นธรรม

2.2 ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยนำความรู้ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและทรัพยากรมาผลิตสินค้าหรือบริการ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่วิสาหกิจชุมชนหลายแห่งยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้นคือเรื่องขาดการวางแผนการดำเนินงานที่ดี ขาดการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างชัดเจน การจัดสรรผลประโยชน์ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทนไม่แน่นอน ไม่มีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจน ความไม่พร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ขาดความเชื่อถือในผู้นำกลุ่ม ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) ผู้นำกลุ่มขาดความรับผิดชอบ 2) สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่ม 3) ขาดการประสานงานภายในกลุ่ม 4) ผู้นำกลุ่มไม่ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก 5) การแบ่งปันผลประโยชน์ไม่เป็นธรรม

2.2.2 ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น คือ ขาดการป้องกันการผิดพลาดในกระบวนการผลิต ขาดการวางแผนการจัดการผลผลิตที่ต่อเนื่อง การขาดการวางแผนการผลิต จึงทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดไม่แน่นอน นอกจากนี้ปัญหาด้านการผลิต ยังมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินการผลิตยังไม่ชัดเจนและการขยายการผลิตยังน้อย

ดังนั้นปัญหาด้านการผลิต จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) ไม่มีการวางแผนการผลิตที่ชัดเจน 2) กระบวนการผลิตไม่ได้มาตรฐาน 3) ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าในระหว่างกระบวนการผลิต 4) กำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า 5) ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับมาตรฐาน

2.2.3 ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น คือขาดการวิเคราะห์ทิศทางการตลาดของสินค้า เนื่องจากไม่มีการติดตามข้อมูลลูกค้า ทำให้ไม่มีข้อมูลนำมาวิเคราะห์ด้านการตลาด ปัญหาด้านการตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เนื่องจาก ไม่สามารถขยายตลาดได้ วิสาหกิจชุมชน บางแห่งมีการแข่งขันกับคู่แข่งรายใหญ่

ดังนั้นปัญหาด้านการตลาด จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) ต้นทุนการผลิตสูง 2) ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า 3) ผลิตภัณฑ์มีการแข่งขันสูง 4) ไม่สามารถขยายตลาดนอกชุมชนได้ 5) ไม่สามารถขยายตลาดต่างประเทศได้

2.2.4 ปัญหาด้านบัญชีหรือการเงิน ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน คือ ขาดแหล่งเงินทุนในการสนับสนุน การจัดทำบัญชีไม่ต่อเนื่อง และสมาชิกไม่มีความรู้ในการจัดทำบัญชี นอกจากนี้ยังมีปัญหา คือ ขาดเงินลงทุน ขาดกระแสเงินสดหมุนเวียน ไม่มีระบบบัญชีที่ดี

ดังนั้นปัญหาด้านบัญชีหรือการเงิน จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้ 1) ไม่มีระบบบัญชีที่ดี 2) สมาชิกไม่เข้าใจเรื่องการทำบัญชี 3) ไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริง 4) ไม่มีเงินทุนเวียนในกิจการอย่างเพียงพอ 5) สมาชิกกลุ่มนำเงินไปใช้ส่วนตัว 6) มีการขัดผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ความหมายการมีส่วนร่วม การแนวคิดการมีส่วนร่วม ปัจจัยการมีส่วนร่วม และแนวทางการมีส่วนร่วม โดยรายละเอียด ดังนี้

3.1 ความหมายการมีส่วนร่วม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2550, น. 281) (อ้างถึงในพลสรารุญ สราญรมย์, 2564) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสามารถสรุปเป็นลักษณะสำคัญของรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. เป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ โดยรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรลักษณะนี้จะให้บุคคลต่างๆ ได้มีโอกาสร่วมกันคิด ตัดสินใจ และเลือกแนวทางในการพัฒนา ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างพลังอำนาจ ในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

2. ความมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกิจกรรม เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ตลอดจนเป็นผู้รับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

3. ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในหลายภาคส่วนต่างๆ วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในฐานะเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคในการร่วม รับผิดชอบกับผลที่จะเกิดขึ้น

4. การพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เป็นการที่บุคคลต่างๆ ได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถในการริเริ่ม จัดการ ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่

5. การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ โดยบุคคลเป้าหมายในการดำเนินการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะเป็น ผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการพัฒนา ที่มีรู้สึกผูกพันและมีความคิดของการเป็นเจ้าของ หรือหุ้นส่วน

ชูชาติ พวงสมจิตต์ (2540) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อถึงตัวประชาชน

ทวิท ระโหฐาน (2552) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลในหน่วยงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนในการตัดสินใจร่วมรับผิดชอบ ร่วมแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหาของการบริหาร โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อทุกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ถวิลวดี บุรีกุล (2550) ได้กล่าวถึงความหมายและมิติของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

1) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึงการให้ ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนาขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

2) ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจกระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผล ประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการ นั้น ๆ ด้วย

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่าง กว้างๆได้ว่าเป็น การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

4) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขามีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

5) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

ธีระ รุญเจริญ (2550) การมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานเข้ามา มีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกันร่วมรับผิดชอบในการบริหารบางอย่าง เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังความคิดและแบ่งภาระหน้าที่ของผู้บริหาร

เยาวลักษณ์ มากดี (2538) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นขบวนการที่ประชาชนมีการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา ความต้องการ การวางแผนและการตัดสินใจในการดำเนินงาน

กิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนประสบอยู่และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้บรรลุผล เพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมยังจะช่วยสร้างความรู้สึกประทับใจและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชน ทำให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ประสบความสำเร็จได้

ยุวัฒน์ วุฒิมณี (2534) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การร่วมมือปฏิบัติรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อดัชนีเกษตรกร การให้ประชาชนเป้าหมายมีส่วนร่วมในโครงการราชการ เป็นเรื่องที่สำคัญเพราะประชาชน คือผู้รับผลประโยชน์ การให้ประชาชนเข้มารับผิดชอบต่อกิจกรรมแทนเจ้าหน้าที่ เข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ทำให้เกิดความพึงพอใจของประชาชน ลดความขัดแย้งที่จะมีต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ

ดังนั้นการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2550) เถื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน 3 ประการ คือ

- 1) ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง มีอิสรภาพที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ เป็นไปโดยความสมัครใจ ไม่ถูกบังคับ
- 2) ต้องมีความเสมอภาค โดยมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ
- 3) ต้องมีความสามารถ โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในบางกิจกรรมที่กำหนดหากมีความซับซ้อนเกินความสามารถของผู้เข้าร่วม การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 ด้าน คือ

- 1) ต้องมีวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การเข้าร่วมใน กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง จะต้องรู้ว่าเข้าร่วมเพื่ออะไร
- 2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย ต้องระบุลักษณะของกิจกรรม รูปแบบเพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมได้ตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมหรือไม่
- 3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายการให้เข้ามีส่วนร่วมจะต้อง ระบุกลุ่มเป้าหมาย

พัชรี พงษ์ศิริ (2541) ได้สร้างกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision - making) ในกระบวนการ ของ การตัดสินใจนั้นประการแรกสุดที่ต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับ ความสำคัญต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (implementation) เป็นการเข้า ร่วม โดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์แก่ โครงการใดบ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน และประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) โดยอาจจะ เป็น ผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัวในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความ สำคัญ ของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้น ในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและ ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไปการมีส่วนร่วม ในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (view) ความชอบ

นิรันดร์ จงจุติเวศย์ (2537) อธิบายว่าเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมของ ประชาชน มี 5 ประการ โดยวัดตั้งแต่ระดับการเป็นสมาชิกจนถึงการเป็นประธานและกรรมการ คือ

- 1) การเป็นสมาชิก (membership)
- 2) การเข้าร่วมประชุมปรึกษา (attendance)
- 3) การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ (contribution)
- 4) การเป็นกรรมการ (membership or committees)
- 5) การเป็นเจ้าของสำนักงาน (holding offices)

และอธิบายถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่าจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ อย่างน้อย

3 ประการ คือ

- 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

สรุแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2548) กล่าวว่า เครื่องมือวัดระดับการมีส่วนร่วมการพัฒนาท้องถิ่นประกอบไปด้วย

- 1) เป็นผู้นำท้องถิ่น
- 2) ทำงานในองค์กรท้องถิ่น
- 3) เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ
- 4) เป็นอาสาสมัคร

ดังนั้นแนวคิดที่สำคัญบางประการของการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม เป็นหลักการ กระบวนการ และวิธีการ ที่จะทำให้การทำกิจกรรมบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคลและกลุ่มที่พึงประสงค์
2. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิและเอกสิทธิ์ การมีส่วนร่วมในฐานะสิทธิ ประชาชนจะต้องได้รับการยอมรับ การคุ้มครอง ความเคารพ และให้เกียรติ และในฐานะเอกสิทธิ์ ประชาชนจะต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมจะต้องคู่กับความรู้จักเป็นเจ้าของ และมีความหมายลึกซึ้งไปถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องคิดว่าช่วยกันทำอะไร

3.3 ปัจจัยการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2542) สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย พบว่ามีปัจจัยที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
2. การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน
3. การได้รับการอบรม การศึกษาดูงานและการได้รับข้อมูลข่าวสาร
4. การมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการทำงาน

3.4 แนวทางการมีส่วนร่วม

กระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้น นเรศ ทิพยศ (2549) เสนอยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้
 - 1) การจัดการเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ

2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

3) การจัดทัศนศึกษาดูงาน การเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์

4) การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ

5) การลงมือปฏิบัติจริง

6) การถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาผู้นำและเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำไปสู่ความมั่นใจในความรู้หรือความสามารถที่มีอยู่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำสามารถริเริ่มกิจกรรมการพัฒนาได้ โดยการกระทำ ดังนี้

1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างและชัดเจนขึ้น

2) สนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและการจัดองค์กรร่วมกัน

4. ข้อมูลทั่วไปและบริบทวิสาหกิจชุมชนอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

4.1 สภาพทั่วไป

4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดตาก มีพื้นที่ 1,920.36 ตารางกิโลเมตร มีรูปร่างยาวเรียวทอดตามลำน้ำเมย มีระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร พื้นที่ของอำเภอท่าสองยางอยู่ระหว่าง เส้นรุ้งที่ 17 องศา 5 ลิปดาเหนือ ถึงเส้นรุ้งที่ 17 องศา 42 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 87 องศา 45 ลิปดาตะวันออก ถึงเส้นแวงที่ 98 องศา 29 ลิปดาตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ

ติดต่อกับอำเภอสบเมย อำเภอแม่สะเรียง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศใต้

ติดต่อกับอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอสามเงา และ

อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับสหภาพเมียนมา โดยมีแม่น้ำเมย
 เป็นแนวกันอาณาเขต

ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอทำสองยาง จังหวัดตาก

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอทำสองยาง มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในแนวเทือกเขาถนนธงชัย สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นป่าไม้สลับซับซ้อนทอดยาวจากเหนือจดใต้ พื้นที่ประมาณร้อยละ 80 จำนวน 1,536 ตารางกิโลเมตร ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่เมย มีพื้นที่ราบเพียงเล็กน้อย ประมาณร้อยละ 20 ตามชายฝั่งแม่น้ำเมย และที่ราบเชิงเขา เป็นแหล่งทำกิน

4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากอำเภอทำสองยาง ตั้งอยู่ในบริเวณเทือกเขาถนนธงชัย ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย และอยู่ในร่องมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จากทะเลอันดามันพัดผ่าน ทำให้ภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุมเขตร้อน ในเดือนมิถุนายน ถึง เดือนสิงหาคม เป็นช่วงที่ฝนตกชุก ลักษณะภูมิอากาศเช่นนี้ ทำให้มีด้วยกัน 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม-เมษายน ร้อนมากในเดือนเมษายน อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 28 - 35 องศาเซลเซียส

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ตกมากในเดือนสิงหาคม อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 19 - 30 องศาเซลเซียส

- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่าสมบูรณ์และป่าต้นน้ำ พื้นที่ที่เป็นที่ราบสูงอากาศจึงหนาวเย็นมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10 - 18 องศาเซลเซียส

4.1.4 จำนวนประชากร

อำเภอท่าสองยางมีประชากรทั้งสิ้น 90,581 คน จำนวนครัวเรือน 23,171 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 46,713 คน หญิง 43,868 คน ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอนับถือศาสนาพุทธ และคริสต์

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง โดยส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ข้าว ยางพารา บุก นอกจากนี้ยังปลูกพืชผักในระบบไร่หมุนเวียน เช่น พักเขี้ยว แตงดอยเผือก มัน พักทอง ต้นหอม ผักชี ฯลฯ เพื่อบริโภค และมีอาชีพรองลงมา คือ อาชีพรับจ้างและค้าขาย เนื่องจากอำเภอท่าสองยางเป็นพื้นที่ชายแดน ติดประเทศพม่า โดยมีลำน้ำเมยกั้น จึงมีการทำการค้าขายผ่านชายแดน

4.3 บริบทวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

อำเภอท่าสองยาง มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 38 แห่ง เป็นกลุ่มที่ได้รับ การประเมินศักยภาพจากกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อปี พ.ศ. 2566 ในระดับดี จำนวน 11 แห่ง ในระดับปานกลาง จำนวน 14 แห่ง และระดับต้องปรับปรุง จำนวน 12 แห่ง การประกอบกิจการ แบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยการผลิตสินค้าและบริการ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.1 รายงานจำนวนและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียน

ลำดับที่	ตำบล	วิสาหกิจชุมชน	
		ชุมชน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)
1	ตำบลแม่หละ	15	314
2	ตำบลแม่ต๋าน	8	75

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำบล	วิสาหกิจชุมชน	
		ชุมชน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)
3	ตำบลแม่อุสุ	3	24
4	ตำบลแม่สอง	4	59
5	ตำบลท่าสองยาง	4	64
6	ตำบลแม่วะหลวง	3	40
รวมทั้งหมด		37	576

ที่มา : ฐานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง (<http://smce.doae.go.th>)

ตารางที่ 2.2 จำนวนวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จำแนกตามประเภทกิจการ

ลำดับที่	ประเภทกิจการ	จำนวนวิสาหกิจชุมชน (แห่ง)
การผลิตสินค้า		
1	การผลิตพืช	26
2	การผลิตปศุสัตว์	2
3	การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	12
4	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	4
5	ดอกไม้ประดิษฐ์	1
6	ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	2
7	เครื่องมือ	5
8	การผลิตสินค้าอื่นๆ	1
การให้บริการ		
1	ท่องเที่ยว	1
2	บริการอื่นๆ	2

ที่มา : ฐานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง (<http://smce.doae.go.th>)

ตารางที่ 2.3 ผลการจดทะเบียนและการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ลำดับที่	เขต/จังหวัด/ อำเภอ	วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)			
		ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง	รวม
1	ตำบลแม่หละ	4	7	4	15
2	ตำบลแม่ต๋าน	2	2	4	8
3	ตำบลแม่อุสุ	2	0	1	3
4	ตำบลแม่สอง	2	1	1	4
5	ตำบลท่าสองยาง	0	2	2	4
6	ตำบลแม่วะหลวง	1	2	0	3
รวมทั้งหมด		11	14	12	37

ที่มา : ฐานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง (<http://smce.doae.go.th>)

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร ประกอบด้วย ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร และวิธีการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

5.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

ประกอบด้วย ความหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร และวิธีการส่งเสริมการเกษตร ดังต่อไปนี้

5.1.1 ความหมายการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

ทำนอง สิงคาลวนิช (อ้างถึงในพงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ, 2564) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า เป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้ และประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติยังผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเพิ่มรายได้

ดิเรก ฤกษ์หรรษา (อ้างถึงในพงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ, 2564) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า “การส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรเป็นกระบวนการในการให้การศึกษารองเรียน รวมไปถึงบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยบุคคลเป้าหมาย

สามารถเรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุผลของการกินดีอยู่ดีของชุมชนโดยรวม ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประชาชนในชุมชน”

Swanson (อ้างถึงในพงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์, 2564) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า เป็นกระบวนการทางการศึกษา ที่เป็นพื้นฐานสำคัญเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลง และปรับปรุง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) การปฏิบัติ (Practices) และทัศนคติ (Attitude) ของคนในชนบท โดยมุ่งเน้นพัฒนาผลผลิตเพื่อพัฒนารายได้ เศรษฐกิจและชุมชนในชนบท เพื่อการกินดีอยู่ดีในสภาวะแวดล้อมที่ดี

เลิศภูมิ จันทระเพ็ญกุล (2560, น. 9) การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้นำที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำความรู้ ฝึกอบรม กระตุ้น ชักจูง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเกษตรกรโดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรคือกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร อยู่พอดีกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

5.1.2 ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรมากโดยการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกร ก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรได้ โดยสามารถสร้างรายได้ พัฒนาสถานะเศรษฐกิจ สังคมชนบท และครอบครัวเกษตรกรให้มีสถานะที่ดีได้ โดยที่เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาอยู่ที่ครอบครัวเกษตรกร และการพัฒนาชุมชนในชนบท (Rural Life of Living) ให้มีสถานะของการ "กินพอดีอยู่พอดีจึงจะมีความสุขในสภาวะของสิ่งแวดล้อมที่ดี"

การพัฒนาการเกษตรจึงเป็นพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นของการพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ และหากจะต้องพัฒนาอย่างจริงจัง จำเป็นต้องมุ่งพัฒนาเน้นเกษตรอุตสาหกรรม (Agro-Industry) เพิ่มรายได้อย่างแท้จริง แต่การพัฒนาการเกษตรย่อมอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เพื่อพัฒนาผลผลิตสูงสุดทั้งปริมาณและคุณภาพโดยจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าดังกล่าวแล้วจำเป็นต้องมีการนำไปถ่ายทอดและส่งเสริมแก่เกษตรกรในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีความสำคัญอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร โดยการนำความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ ก่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตร และการพัฒนาการเกษตรจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่การพัฒนาต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและจำเป็นต้องมีการนำไปถ่ายทอดเพื่อปฏิบัติต่อไป

5.1.3 วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

Leagan (อ้างถึงในพงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ, 2564) กล่าวถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรว่า คือ "การพัฒนาเกษตรกรให้อยู่ในสถานะของการพัฒนาครอบครัวในพื้นที่การผลิต และความสำเร็จก้าวหน้าของการพัฒนาชุมชน" และวัตถุประสงค์ที่วิเคราะห์เป็นแนวทางเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ทำนอง สิงคาลวนิช (อ้างถึงในพงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ, 2564) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรประกอบไปด้วย

1. เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และทำเป็นอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาการผลิตที่สมบูรณ์แบบ โดยมีการ จัดให้มีการร่วมมือและประสานกับสถาบันของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องและเกื้อกูลกันอันจะอำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาการผลิตและรายได้
3. เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรได้เข้าใจสถานะต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเอง รู้จักปัญหา ความต้องการที่แท้จริงอันจะยังผลให้มีการพัฒนาการผลิตได้ผลตรงตามความต้องการ
4. เพื่อจัดสร้างบรรยากาศให้เกษตรกรมีโอกาสในการพัฒนาปัญหา เพื่อความรอบรู้ ความสามารถเพื่อรู้จักปฏิบัติตนให้มีค่าทางเศรษฐกิจ และสังคม มีวิธีการทำงาน คือ ปฏิบัติตามในการครองชีพ และการสังคม
5. เพื่อช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกษตรกรมีโลกทัศน์ทางเกษตรที่กว้างขวางขึ้น
6. เพื่อสร้างความภาคภูมิใจความเป็นอยู่ และมีอิสระในอาชีพและพึ่งตนเอง มีความรักต่อถิ่นที่อยู่และประเทศชาติ อันจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

5.1.4 รูปแบบของวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2560, น. 1-36) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร แบ่งออก เป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ แบบรายบุคคล (individual methods) แบบกลุ่ม (group methods) และแบบมวลชน (mass methods) รายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (Individual Methods) เป็นการส่งเสริมแบบตัวต่อตัว ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกร เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เพราะเกษตรกรและนักส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของวิธีการส่งเสริมแบบนี้ ได้แก่ การเยี่ยมไร่ นา การมาเยี่ยมสำนักงานของเกษตรกร การติดต่อจดหมายและการติดต่อทางโทรศัพท์ แต่วิธีการที่เป็นที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมไร่ นา อย่างไรก็ตาม วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลมีข้อเสีย ได้แก่ ผู้ได้รับประโยชน์มีจำนวนน้อยราย เสียเวลา และงบประมาณมาก นักส่งเสริมอาจจะให้คำแนะนำที่ผิดพลาดโดยไม่มี การตรวจสอบจากบุคคลภายนอก และการถ่ายทอดความรู้จะได้ผลก็ต่อเมื่อเกษตรกรมีความเชื่อถือในตัวนักส่งเสริม

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นวิธีการที่มีผู้ได้รับประโยชน์จำนวนมากพอสมควร เกษตรกรผู้ ที่ ร่วม กิจ กรรม ได้ มี โอกาส พบปะ และ แลก เปลี่ยน ความ รู้ ประสบ การณ์ ซึ่ง กัน และ กัน นักส่งเสริมทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม ลักษณะของความรู้และเทคโนโลยีที่ต้องการถ่ายทอด และสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้

นอกจากนั้น วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มยังเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและความเหมาะสมของเทคโนโลยีระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับได้เป็นอย่างดีที่สำคัญคือ เป็นวิธีการที่สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปทดลองปฏิบัติได้ดีกว่าการส่งเสริมแบบรายบุคคล

(1) การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีการใช้กันมากที่สุดวิธีการหนึ่ง ในแต่ละปีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ได้ใช้งบประมาณ บุคลากรและเวลาเป็นจำนวนมากไปกับการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อ มีการเตรียมการที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมที่เหมาะสม ประเมินผลหลังจากการจัดฝึกอบรม

(2) การบรรยาย (Lecture) การบรรยายเป็นวิธีการที่มีการใช้มากในทางส่งเสริมการเกษตร โดยการบรรยายส่วนใหญ่มักเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับฟังได้ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เห็นด้วย การบรรยายที่ดี ควรมี การ การ เตรียม ตัว การ เตรียม เนื้อหา และการนำเสนอที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังและเวลาที่กำหนด

(3) การสัมมนา (Seminar) การสัมมนาโดยทั่วไป จะเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมารวมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา ในตอนแรกผู้เชี่ยวชาญมักจะบรรยายสั้นๆ เพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่มุ่งให้เกิดประเด็น การอภิปรายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้แนวทางทั่วไปเกี่ยวกับการอภิปราย ปกติการสัมมนามักจะเหมาะสมกับผู้ที่มีประสบการณ์มากพอสมควรในเรื่องที่สัมมนา จึงได้ข้อสรุป ที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ในเชิงพัฒนา

(4) การอภิปรายคณะ (Panel Discussion) เป็นกิจกรรมการอภิปรายที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่ง อาจจะเป็น 3-5 คน โดยให้แต่ละคนมานำเสนอข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้ได้มุมมองของเรื่องนั้นๆ แตกต่างกันไป ผู้เชี่ยวชาญที่มาร่วมอภิปรายจึงควรมาจากหลายวิชาชีพ ผู้ร่วมรับฟังก็จะได้ทราบทฤษฎะที่ค่อนข้างลึก ซึ่งต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากผู้ร่วมอภิปราย นอกจากนั้น ผู้ร่วมฟังยังมีโอกาสซักถามปัญหาเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเพิ่มเติม การอภิปรายจะดำเนินไปด้วยความราบรื่นก็ต่อเมื่อมีผู้นำการอภิปราย (moderator) ที่ดี ซึ่งผู้นำการอภิปรายนี้ทำหน้าที่แนะนำผู้ร่วมอภิปราย สรุป ควบคุม และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมรับฟังได้ซักถาม

(5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Discussion) เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่มีการใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ผู้นำกลุ่มและสมาชิก นักส่งเสริมและเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถนัดหมายและดำเนินการได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ใ้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ชัดเจน และเป็นปัญหาร่วมกันของคนเข้าร่วมประชุม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และที่ประชุมควรหาข้อสรุปร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละครั้ง

ก. การระดมสมอง (Brain-Storming) การระดมสมอง เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลในกลุ่ม โดยมุ่งที่จะรวบรวมประเด็นความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงว่าความคิดเห็นที่แต่ละคนแสดงออกมาจะมีความเหมาะสมหรือสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิธีการแบบนี้ การระดมสมองควรกระทำในกลุ่มที่มีคนไม่เกิน 20 คน เมื่อมีคนเสนอความคิดเห็นต้องมีการจดบันทึกทันที โดยให้ทุกคนสามารถมองเห็นว่ามีใครเสนอข้อคิดเห็นอะไรไปแล้ว และพยายามรวบรวมข้อคิดเห็นจากแต่ละคนในกลุ่มให้ได้มากที่สุด โดยไม่มีการประเมินหรือแสดงทฤษฎะใดๆ ต่อการเสนอความคิดเห็นของแต่ละคน การประเมินและสรุปควรทำหลังจากที่มีการระดมสมองเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ข. การสาธิต (Demonstration) หมายถึง การบรรยายประกอบการแสดง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวที่นำมาสาธิตอย่างต่อเนื่อง วิธีการนี้อาจจะใช้สอนร่วมกับวิธีอื่น เช่น การจัดการบรรยายนิทรรศการ เป็นต้น คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น การสาธิตแบ่งออก เป็น 2 แบบ ได้แก่ การสาธิตวิธี (method demonstration) และการสาธิตผล (result demonstration) ซึ่งในการเตรียมการและดำเนินงานของแต่ละแบบ มีดังนี้

ค. การสาธิตวิธี (Method Demonstration) เป็นการแสดงวิธีการปฏิบัติงาน ใ้การใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นขั้นตอน เช่น การแสดงวิธีการรีดนมโค วิธีการฉีดวัคซีนสัตว์ วิธีการปลูกพืช หรือวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีแก่แปลงพืช เป็นต้น ซึ่งหากจะให้ได้ผลยิ่งขึ้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้

ร่วมกิจกรรมได้ทดลองปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน ดังกล่าว การสาธิตวิธีควร มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ง. การสาธิตผล (Result Demonstration) เป็นวิธีการแสดงความแตกต่าง ระหว่างสิ่งใหม่และสิ่งเก่า เพื่อให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายสามารถประเมินข้อดีและข้อเสียของผลที่ได้รับ เช่น การจัดทำ แปลงสาธิตการปลูกข้าวพันธุ์ใหม่และพันธุ์เก่า การแสดงผลการใช้ปุ๋ยพืชสด ในแปลงนา และการเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของหญ้าอาหารพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น

จ. ทักษะศึกษา (Study Tour) เป็นการจัดให้กลุ่มคนได้มีโอกาสเดินทางไปดูวิธีการปฏิบัติทางการเกษตร การสาธิต การดำเนินงานของกลุ่มและอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เดินทางได้ดูของจริงจากผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนกับเจ้าของสถานที่ ที่ไปดูงานโดยตรง และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้เดินทางสถานที่ดูงาน อาจจะเป็น สถานีวิจัย ไร่นาเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือตลาดทางการเกษตรก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทัศนศึกษาแต่ละครั้ง การทัศนศึกษาเป็นวิธีการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีการเตรียมการและดำเนินการที่ดี

3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Methods) เป็นวิธีการส่งเสริมที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูลถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่น การใช้วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร การจัดนิทรรศการ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งวิธีการส่งเสริมแบบนี้เหมาะสำหรับทำให้คนที่ได้รับข่าวสารทราบถึงความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ตระหนัก และเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ เพิ่มเติม หากข่าวสารที่ได้รับมีความสำคัญ ต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการส่งเสริม แบบมวลชน มีดังนี้

(1) สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ และวารสาร เป็นต้น ในการจัดเตรียมสื่อสิ่งพิมพ์ ควรคำนึงถึงการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย มีสิ่งกระตุ้นความสนใจ มีลำดับการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม มีการวางรูปแบบและภาพประกอบที่ดี และพิมพ์ด้วยกระดาษที่มีคุณภาพ

(2) สื่อโสตทัศน์ (Audio-Visual Media) เป็นสื่อที่ผู้รับสัมผัสได้ด้วยหูและตา ดังนั้นคนที่อ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถรับข่าวสารข้อมูลได้ สื่อแบบนี้ ได้แก่ วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และชุดสไลด์ประกอบเสียง เป็นต้น ในการจัดเตรียมสื่อแบบนี้ ผู้จัดทำต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษจึงจะสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพ นอกจากนั้น ยังต้องใช้งบประมาณ และเวลาในการจัดทำค่อนข้างมาก

(3) สื่อมวลชนอื่นๆ ได้แก่ ป้ายประกาศ (poster) นิทรรศการ แผ่นที่ และแผ่นพลิก (flip chart) เป็นต้น ในการวางแผนจัดทำและใช้สื่อแต่ละอย่างข้างต้น มีหลักการ

และวิธีการโดยเฉพาะ นักส่งเสริมจำเป็นต้องจัดทำหรือใช้ควรมีการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้สามารถใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยมีคอมพิวเตอร์และดาวเทียมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ดังนั้น นักส่งเสริมการเกษตรจึงควรให้ความสนใจต่อวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถนำข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ มาถ่ายทอดแก่เกษตรกรได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ในปัจจุบันเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมทั่วโลก คนส่วนใหญ่ทั่วโลกสื่อสารผ่านสมาร์ตโฟนผ่านทางโซเชี่ยลมีเดียแบบเรียลไทม์ ทั้ง Facebook, IG, Twitter และLINE ก็ได้กลายเป็นช่องทางยอดนิยมในการสื่อสารออนไลน์ทั้งนี้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในเครือข่ายสังคม (พีระพัฒน์ อนุรักษ์, 2557, น. 10-20)

1) คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ปฏิบัติงานภายใต้ชุดคำสั่งที่อยู่ในหน่วยความจำของคอมพิวเตอร์ โดยผู้ใช้สามารถป้อนข้อมูลเข้าสู่หน่วยประมวลผลเพื่อทำการคำนวณและแสดงผลลัพธ์ทางอุปกรณ์แสดงผล โดยที่ผลลัพธ์เหล่านี้จัดว่าเป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลและเรียบเรียงแล้ว จึงเรียกผลลัพธ์นี้ว่าสารสนเทศ

2) สมาร์ตโฟน (Smart Phone) คือ โทรศัพท์ที่รองรับระบบปฏิบัติการต่างๆ ได้เปรียบเสมือนเอาคุณสมบัติของ PDA และคอมพิวเตอร์มาไว้ในโทรศัพท์ตัวอย่างระบบ ปฏิบัติการ เช่น IOS และ Android OS เป็นต้น คุณสมบัติของสมาร์ตโฟน สามารถติดตั้งโปรแกรมใช้งานเฉพาะที่เรียกว่า Application ต่างๆ ได้ ซึ่ง Application สามารถแบ่งได้ออกเป็นประเภทต่างๆ อาทิเช่น การศึกษา การท่องเที่ยว ธุรกิจ บันเทิง การเงิน อาหาร สุขภาพ ข่าวสาร เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถเชื่อมต่ออุปกรณ์ไร้สายต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต กล้อง Digital ผ่านทางอินฟราเรด บลูทูธ หรือ Wi-Fi นอกจากนั้น ยังรองรับรูปแบบไฟล์ Multimedia ได้หลากหลายรูปแบบทั้งเสียง ภาพ และภาพเคลื่อนไหว

3) แท็บเล็ต (Tablet) เป็นเทคโนโลยีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถพกติดตัวไว้ โดยวัตถุประสงค์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ชนิดนี้ใช้เพื่อทดแทนสมุดหรือกระดาษ ซึ่งคุณสมบัติอื่นๆ ของแท็บเล็ตก็คล้ายกับ Smart Phone เพียงแต่ว่าไม่สามารถใช้สื่อสารในลักษณะของการโทรผ่านเครือข่ายวิทยุได้เหมือนดังกับ Smart Phone และแท็บเล็ตจะมีขนาดหน้าจอแสดงผลที่ใหญ่กว่าสมาร์ตโฟนอีกด้วย

4) ระบบเครือข่ายในงานสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาต่อไปจนส่วนหนึ่งกลายเป็นเครือข่ายสังคมนั้น ได้เพิ่มทางเลือกในการติดต่อสื่อสารให้กับบุคคลทั่วไปในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเอง มีความสนใจ รวมถึงการค้นคว้าหาข้อมูลใหม่ๆ

ในการพัฒนางานด้านการเกษตรของตนเองอีกด้วย ในที่นี้จะนำเสนอเครื่องมือในการเป็นเครือข่ายสมาชิกสังคมที่มีการใช้งานอย่างแพร่หลายชนิด ดังนี้

(1) เฟซบุ๊ก (facebook) เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นำเสนอรูปแบบใหม่ๆ ของการสื่อสาร โดยผู้ใช้งานจะมีหน้าบัญชีของตัวเอง และสามารถเข้าเยี่ยมชมหน้าบัญชีของเพื่อน รวมไปถึงการเปิดหน้าบัญชีของร้านค้า สถาบัน หรือนิติบุคคลต่างๆ ได้ ผู้ใช้สามารถแบ่งปันรูปภาพ ข้อความ หรือวิดีโอที่ตนเองมีความประสงค์จะแบ่งปัน และยังสามารถโต้ตอบกันระหว่างบุคคลที่มีบัญชีผู้ใช้ด้วยกัน

(2) ทวิตเตอร์ (twitter) เป็นบริการเครือข่ายสังคมจำพวกไมโครบล็อก โดยผู้ใช้งานสามารถส่งข้อความสั้นๆ ว่าตัวเองกำลังทำอะไร หรือมีความคิดเห็นอย่างไรได้ ข้อดีของ twitter คือ สามารถเข้าถึงคนกลุ่มมากได้เร็วในระยะเวลาอันสั้น และสามารถส่งข่าวสารให้กับคนที่ติดตาม หรือ follow ทั้งหมดได้ในลักษณะของ short message ในเพียงพริบตา

(3) ไลน์ (line) เป็นรูปแบบของโปรแกรมแอปพลิเคชันสนทนาบนสมาร์ทโฟนที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสาร ความแตกต่างที่ทำให้ไลน์มีความโดดเด่นคือ “รูปแบบของสติ๊กเกอร์” รวมทั้งคุณลักษณะเฉพาะในด้านต่างๆ ได้แก่ การสนทนาด้วยเสียง การสื่อสารแบบกลุ่ม การสร้างไลน์ และการเล่นเกม เป็นต้น ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้ไลน์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งกับผู้ใช้ทั่วไป และเจ้าของสินค้าและบริการที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคการสนทนาผ่านไลน์ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งในรูปแบบข้อความเสียง การรับ-ส่งไฟล์มัลติมีเดียที่หลากหลายตรงกับความต้องการของผู้ใช้ เกิดการยอมรับและเพิ่มจำนวนจากผู้ใช้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีข้อดีอื่นๆ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเฉพาะกลุ่มได้ สามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายได้เฉพาะเจาะจงเหมาะสำหรับการติดต่อทางธุรกิจ และการประชาสัมพันธ์เฉพาะกลุ่ม สามารถส่งรูปแบบสารได้หลากหลาย ทั้งรูปภาพ โปสเตอร์ คลิปวิดีโอและข้อความเสียง สามารถสนทนาด้วยเสียงผ่านทางไลน์ได้ ทั้งรูปแบบเห็นหน้าและไม่เห็นหน้าโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

(4) ยูทูบ (Youtube) เป็นเว็บไซต์ที่ผู้ลงทะเบียนใช้งานสามารถอัปโหลดวิดีโอขึ้นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อแบ่งปันให้ผู้อื่นร่วมรับชมได้ โดยวิดีโอเหล่านั้นต้องไม่ผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้ใช้สามารถนำวิดีโอที่อยู่ในยูทูบ ไปใส่ไว้ในเว็บไซต์ของตนเอง หรือเครือข่ายสังคมอื่นๆ ของตนเองได้โดยไม่เปลืองพื้นที่ในเว็บไซต์อีกด้วย ปัจจุบันเนื้อหาในยูทูบมีความหลากหลาย ทั้งทางด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยี บันเทิง แม้แต่ด้านการเกษตร ทั้งที่อยู่ในรูปภาษาไทย และภาษาต่างชาติ เป็นเครือข่ายสังคมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเป็นสังคมออนไลน์ที่ใช้รูปภาพเป็นเนื้อหา โดยมีจุดเด่นตรงที่สามารถแต่งรูปก่อนที่จะแชร์ได้ มีฟิลเตอร์ให้เลือกใช้สำหรับแต่งรูปจากรูปธรรมดาๆ กลายเป็นรูปที่สวยงามได้ นอกจากนี้ยังสามารถ กด like และ comment รูปได้ด้วย และเนื่องจาก Instagram เป็นที่รวมรูปของ

เหล่าดาราร่างๆ จึงทำให้กลายเป็นเครือข่ายสังคมที่เป็นเว็บไซต์ยอดนิยมไปอย่างรวดเร็ว Instagram สามารถใช้ได้ด้วยมือถือและแท็บเล็ตทุกระบบปฏิบัติการ เปรียบเสมือน “Gallery” รูปถ่ายของแต่ละคน สำหรับคนที่ชอบการขายสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันมีการใช้งานอินสตาแกรมเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้นโดยอยู่ในลักษณะของการถ่ายภาพแสดงสินค้าเพื่อให้เกิดการติดต่อกลับเพื่อสั่งซื้อ

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2564, น. 37-41) กล่าวว่า รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนั้นประกอบด้วย 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยทั่วไป

1.1 การส่งเสริมรูปแบบอย่างเป็นทางการ (Conventional Agricultural Extension Approach) เป็นการส่งเสริมตามปกติที่ปฏิบัติในประเทศโลกที่สาม เป็นการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในลักษณะวันต่อวัน เป็นปกติของการปฏิบัติตามระเบียบราชการเหมือนกันทั่วประเทศ เป้าหมายของการส่งเสริมแบบนี้จะเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และครอบครัวในชนบทด้วยการบริหารจัดการจะดำเนินการโดยรัฐบาล ส่วนกลาง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหลัก

1.2 การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visiting System Approach) นับเป็นรูปแบบที่มีการวิจัยและพัฒนาและสนับสนุนโดยธนาคารโลก ในประเทศบังกลาเทศ และประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ใช้ใน พ.ศ. 2520-2525 และได้ปรับระบบการส่งเสริมดังกล่าวตามสภาพของประเทศไทย รูปแบบและระบบการส่งเสริมดังกล่าวเป็นผลจากการพัฒนา สำหรับประเทศในโลกที่สาม เพื่อมุ่งพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการเพิ่มผลผลิตในฟาร์มของแต่ละบุคคล โดยเป็นรูปแบบของระบบมุ่งที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ใกล้ชิดเกษตรกร โดยการเยี่ยม และให้คำแนะนำแก่เกษตรกรและนำปัญหาไปสู่การแก้ไขอย่างเป็นระบบ ระบบการส่งเสริมแบบฝึกอบรม และเยี่ยมเยียนมีหลักการที่มุ่งที่จะดำเนินการดังนี้

(1) มุ่งพัฒนาการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิตโดยตรงไปยังเกษตรกรภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหาร

(2) มุ่งเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมแบบหลายหรือพหุวัตถุประสงค์ไปสู่การพัฒนาที่เป็นวัตถุประสงค์เดียว หรือเอกวัตถุประสงค์ โดยมุ่งให้การศึกษาพัฒนาความรู้ และสื่อความหมายเป็นสำคัญ

(3) มุ่งปรับปรุงอัตราส่วนการดูแลและรับผิดชอบของนักส่งเสริมต่อครัวเรือนเกษตรกรที่จะต้องเยี่ยมเยียนให้เหมาะสม

(4) มุ่งปรับปรุงการติดต่อประสานงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งยานพาหนะ และความสะดวกในการเยี่ยมฟาร์มเกษตรกร

(5) มุ่งปรับปรุงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในด้านทักษะและความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตอันเป็นผลต่อการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) มุ่งปรับปรุงความสัมพันธ์ของงานวิจัยต่องานส่งเสริมการเกษตร โดยการเพิ่มจำนวนนักวิชาการ Subject Matter Specialist (SMS) ในการที่จะสามารถทำงานกันได้อย่างดี โดยเฉพาะการนำปัญหาของการเกษตรไปสู่การแก้ไขโดยนักวิชาการ และผลการวิจัยสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยี กลับไปสู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

(7) มุ่งปรับปรุงและพัฒนาสถานภาพของนักส่งเสริม โดยสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนต่อบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่องานส่งเสริม และความสำเร็จต่อการพัฒนาเกษตรและชุมชนในชนบท อันเป็นผลต่อการยอมรับและนับถือจากชุมชนในชนบท ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

(8) เป็นการลดปัญหาการซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงานส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยสามารถร่วมงานการส่งเสริมในแต่ละโครงการได้เป็นอย่างดี

1.3 การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยสถาบันการศึกษา (Educational Institute Agricultural Extension Approach) เป็นการส่งเสริมในรูปแบบของการดำเนินการโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งพบโดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่ให้การศึกษาทางการเกษตร (Land Grant University) ซึ่งจะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตร มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเกษตร โดยบุคลากรในคณะเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสถานีวิจัยและฟาร์มทดลองของมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. รูปแบบการส่งเสริมทางเลือก (Alternative Approaches)

2.1 รูปแบบการส่งเสริมมุ่งพัฒนาผลผลิตการเกษตรเฉพาะอย่าง (Commodity Specialized Approach) ข้อกำหนดของการส่งเสริมในรูปแบบนี้ เป็นการมุ่งการผลิตเป็นสำคัญ โดยการบริหารจัดการหน่วยเดียว การส่งเสริมจะเน้นเทคโนโลยีการผลิตเพื่อผลผลิต การใช้ทรัพยากรนำเข้า การตลาด และราคาสินค้าเป็นเป้าหมายสำคัญ การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจะดำเนินการโดยหน่วยงานที่มุ่งการผลิตผลผลิตทางการเกษตรและการปฏิบัติจะดำเนินการโดยหน่วยงานผลิตนั้นๆ การดำเนินการส่งเสริมจะเป็นการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งจัดว่าเป็นการลงทุนการผลิต ให้สามารถดำเนินการผลิตอย่างคุ้มค่าในเชิงธุรกิจความสำเร็จของการส่งเสริมในรูปแบบนี้สามารถจะวัดได้จากผลผลิต และผลิตภัณฑ์รวมเฉพาะพืชนั้นๆ เป็นสำคัญ

2.2 การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม (Agriculture Extension Participatory Approach) เป็นการส่งเสริมที่คาดว่าเกษตรกรจะมีภูมิปัญญาในการทำการเกษตร

เกี่ยวกับการผลิตผลผลิตทางการเกษตรโดยเกษตรกรจะมีโอกาสได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากความรู้ใหม่ เพื่อผนวกเข้ากับสิ่งที่เขารู้แต่เดิมนั้น และความหวังว่าการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจะสำเร็จ และมีประสิทธิภาพได้โดยความร่วมมือของเกษตรกร การส่งเสริมในรูปแบบ หรือระบบนี้เป็นการแสดงผลสนับสนุนประสิทธิภาพโดยการเรียนรู้ และปฏิบัติโดยกลุ่มเกษตรกรประสิทธิภาพของการส่งเสริมจะเกิดจากความต้องการของเกษตรกรผ่านกลุ่มวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะมุ่งการเพิ่มผลผลิต และการบริโภค ตลอดจนการทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชนบท การวางแผน โครงการส่งเสริมสามารถดำเนินการโดยการดำเนินการขององค์กรท้องถิ่นโดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอย ช่วยให้คำแนะนำการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานมักจะเป็นคนในท้องถิ่นและจะมีการกระจายการปฏิบัติจากแห่งหนึ่งไปสู่แห่งหนึ่ง เป็นผลความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ การใช้ทรัพยากรในการพัฒนาจะมีปริมาณน้อยขึ้นอยู่กับสัดส่วนของกิจการนั้น ๆ การดำเนินการส่งเสริมในรูปแบบนี้สามารถดำเนินการโดยการประชุมพบปะของกลุ่ม การแสดงสาธิต โดยท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการใช้ เทคโนโลยีการผลิต ความสำเร็จของการส่งเสริมรูปแบบนี้สามารถวัดจากความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของเกษตรกร การดำเนินการสามารถขยายผลต่อเนื่องได้อย่างดี

2.3 การส่งเสริมในรูปแบบของโครงการ (Project Approach) การส่งเสริมในรูปแบบ หรือระบบนี้เป็นการมุ่งที่จะดำเนินการส่งเสริม ที่ต้องการเวลาที่รวดเร็ว ดำเนินการ โดยองค์กรของรัฐโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การส่งเสริมจะไม่มุ่งเฉพาะผลกระทบต่อ การเพิ่มผลผลิตหรือการพัฒนาเกษตรกรในชนบทในเวลาที่กำหนด และผลสำเร็จจะมุ่งไปยังการเสนอ โครงการเข้าสู่การพัฒนาในพื้นที่เฉพาะตามเวลากำหนด และโดยการใช้ทรัพยากรภายนอกอย่างมาก ด้วย วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบดังกล่าว มุ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการพัฒนา ที่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น การดำเนินการส่งเสริมจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลาง ของรัฐการใช้ทรัพยากรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาจากต่างประเทศ ความสำเร็จของโครงการ สามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นเท่านั้น

2.4 การส่งเสริมในรูปแบบของคารพัฒนาระบบฟาร์ม (The Fanning System Development Approach) เป็นรูปแบบของการส่งเสริมที่มุ่งจะใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับ เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย (Small Farmer) ซึ่งจะเป็นความต้องการของท้องถิ่นก็ว่าได้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้คือการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตจาก ผลการวิจัยที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเกษตรกรตามสภาพระบบการผลิตใน ท้องถิ่นนั้นๆ กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จะเป็นไปอย่างช้า ๆ มีขั้นตอนและมักจะเป็นไปตาม สภาพภูมิศาสตร์ และภูมิอากาศของท้องถิ่นแต่ละแห่งและตามความเหมาะสมของการปลูกพืช และ เลี้ยงสัตว์ด้วย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีความรู้ ความสามารถเฉพาะระบบฟาร์มสูง และการลงทุน

ค่าใช้จ่ายจะสูง การดำเนินการส่งเสริมหรือถ่ายทอดความรู้จะเป็นการดำเนินการ ทั้งในด้านการส่งเสริม และวิจัย ควบคู่กันไป คล้ายกับการผลิตเชิงวิจัยไปพร้อมๆ กัน หรือเรียกว่าการวิจัยระดับฟาร์ม (On farm Research) ก็ได้ การวัดความสำเร็จสามารถจะดำเนินการวัดจากการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรจากโครงการส่งเสริม และสามารถประยุกต์ใช้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว

2.5 การส่งเสริมในรูปแบบของการร่วมรับผิดชอบในค่าใช้จ่าย (Cost Sharing Approach) การส่งเสริมในรูปแบบนี้เป็นการคาดหมายว่าการดำเนินการส่งเสริม และถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลผลิต จะเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น โดยสามารถจะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นของเกษตรกรได้โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจะเป็นภาระของท้องถิ่นใน ส่วนหนึ่งด้วย แต่เนื่องด้วยเกษตรกรอาจจะมีข้อจำกัดในด้านค่าใช้จ่าย ดังนั้นหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ร่วมกัน วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบนี้คือ การมุ่งพัฒนาตนเองของเกษตรกรและเพิ่มผลผลิตจากฟาร์ม การบริหารจัดการโครงการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะดำเนินการดูแลควบคุมโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดเพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ร่วมกัน นักส่งเสริมจะพิจารณาจากบุคคลภายในท้องถิ่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายและสามารถปฏิบัติงานในท้องถิ่นได้นาน เนื่องจากจะสามารถลดค่าใช้จ่ายจากส่วนกลางได้มากด้วย ความสำเร็จของโครงการส่งเสริมในรูปแบบนี้สามารถวัดได้จากความสนใจ และปรารถนาเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร เพราะบางครั้งเขาต้องมีส่วนในการเสียค่าใช้จ่ายด้วย ไม่ว่าจะด้วยตนเอง หรือจากกลุ่มเกษตรกรของตน

2.6 รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming Approach) เนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการผลิตทางการเกษตรจนถึงการตลาดผลผลิตทางการเกษตร การส่งเสริมในรูปแบบที่สามารถสร้างความมั่นใจต่อเกษตรกรผู้ผลิต และเอกชนหรือผู้นำผลผลิตไปดำเนินการพัฒนา และการตลาด จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกับการพัฒนาภาคการผลิตการเกษตร การส่งเสริมในรูปแบบเกษตรพันธสัญญา เป็นรูปแบบที่มีการดำเนินการมากขึ้นโดยผู้ส่งเสริมจะเป็นฝ่ายเอกชนที่สนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกรผู้ผลิต ทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิต การจัดการ และการรับซื้อผลผลิตที่มีคุณภาพตามที่กำหนด ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการทำความเข้าใจ การผลิตตามข้อกำหนด การจัดซื้อผลผลิตตามราคาที่ตกลงที่เหมาะสม อันจะเป็นการสร้างความมั่นใจต่อทั้งสองฝ่าย โดยจะมีผลประโยชน์ร่วมกันอย่างดีและเหมาะสม การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบพันธสัญญา จึงจำเป็นต่อการผลิตการเกษตรเพื่ออุตสาหกรรมและจะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมทั้งสองฝ่าย

และจะต้องได้รับการดูแล ติดตาม กำกับ โดยภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ได้มีการพัฒนากฎหมายเกษตรพันธสัญญาและตราเป็นพระราชบัญญัติแล้ว สามารถทำให้เกิดความมั่นใจต่อเกษตรกรและคู่สัญญาอย่างดี ทั้งนี้รัฐบาลมุ่งหวังว่าจะสามารถคุ้มครองเกษตรกรผู้ผลิตเป็นสำคัญตามหลักสากลในการช่วยเหลือประชาชนฐานรากของเศรษฐกิจให้มีความมั่นใจในการผลิตด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน ผลผลิตมีคุณภาพดี สามารถควบคุมต้นทุนการผลิต และการพัฒนาเกษตรกรได้ และผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม สามารถประกอบธุรกิจในการผลิตการเกษตรที่มีคุณภาพมาตรฐานตามกำหนดเวลาของธุรกิจ สร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดเสรีได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นรูปแบบและวิธีการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรที่แตกต่างกันแนวทางในการส่งเสริมในการศึกษานี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบหลักและ 9 รูปแบบย่อย ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรโดยทั่วไป ประกอบด้วย การส่งเสริมรูปแบบอย่างเป็นทางการการส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรโดยสถาบันการศึกษา อีกหนึ่งรูปแบบหลัก คือ รูปแบบการส่งเสริมแบบทางเลือก ประกอบด้วย รูปแบบการส่งเสริมมุ่งพัฒนาผลผลิตการเกษตรเฉพาะอย่าง การส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมในรูปแบบของโครงการ การส่งเสริมในรูปแบบของการพัฒนาระบบฟาร์ม การส่งเสริมในรูปแบบของการร่วมรับผิดชอบในค่าใช้จ่าย และรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรแบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งการส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ นักส่งเสริมควรเลือกวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับเกษตรกรที่แตกต่างกันออกไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ชญาณิชฐ์ แสนราชา (2565) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48 ปี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีสภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ผู้ประกอบการในครัวเรือนเฉลี่ย 1 คน มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเฉลี่ย 8.94 ไร่ รายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 169,612.5 บาทต่อปี มีหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 121,420 บาท ได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 4 ครั้งต่อเดือน โดยรับจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 2 ปี เข้าร่วมประชุมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี

สมาชิกส่วนมากได้เข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม

อัญชลี บุญเจริญ (2565) ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักการบริหารเชิงคุณภาพของวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 73.8 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 56.22 ปี ส่วนมากจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 8.71 ปี มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 85,343.08 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 315,572.31 บาท รายจ่ายในภาคการเกษตรเฉลี่ย 46,793.08 บาท และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 249,995.38 บาท

นภาพร ชอบเดิน (2564) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสาวนมาเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50.77 ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก อาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.82 คน ประสบการณ์การทำงานเกษตรเฉลี่ย 21.17 ปี รายได้ในภาคการเกษตรต่อครัวเรือน 85,586.02 บาทต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน 36,104.84 บาทต่อปี แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.56 คน จำนวนพื้นที่ถือครองของครัวเรือนร้อยละ 55.8 ไร่ เป็นพื้นที่มีเอกสารสิทธิ์ร้อยละ 40.8 รองลงมาเป็นพื้นที่ ประเภท นส.3,นส.3.ก. ร้อยละ 18.9 เป็นพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตรเป็นทุนของตัวเอง ร้อยละ 56.5 และกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตร ร้อยละ 61.3 หนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 13,5966.13 บาทต่อปี หนี้สินนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 123,236.56 บาทต่อปี และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม

6.2 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ธัญญาณ์ โสภณพุทธพร (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 58.9 เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่มาของแหล่งเงินทุนในการประกอบกิจการ ร้อยละ 98.3 เกิดจากการระดมทุนของสมาชิก ร้อยละ 82.8 มีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 7 – 10 คน จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 8.74 คน ระยะเวลาประกอบกิจการเฉลี่ย 8.26 ปี และร้อยละ 32.6 ดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตพืช

ชวนชม มงคลธวัช (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบกิจการด้านการผลิตพืช และจุดประสงค์ของกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชนนั้นผลิตเพื่อจำหน่ายและใช้ในครัวเรือน ลักษณะการจำหน่ายผลผลิต คือ การขายปลีกและขายผ่านพ่อค้าคนกลาง

ศจี ประชากุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของสมาชิก เฉลี่ย 2.87 ปี ร้อยละ 89.5 เหตุผลในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการมีบุคคลชักชวน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้นำชุมชน ร้อยละ 77.4 ไม่มีตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน

6.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ชญานิชฐ์ แสนราชา (2565) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่าปัจจัยที่มีทำให้สมาชิก วิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมทั้งหมด 4 ปัจจัย แบ่งออกเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติที่มีผลทางบวก 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) รายได้รวมในครัวเรือน เนื่องจากสมาชิกต้องการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวจาก การผลิตและจำหน่ายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน (2) ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก เนื่องจากสมาชิกได้ เข้าร่วมเป็นสมาชิกในระยะเวลาอันนานจะมีความผูกพันและทราบถึงความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน และ(3) ตำแหน่งทางสังคม เนื่องจากผู้นำของชุมชนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมภายในกลุ่ม และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติในทางลบคือ จำนวนหนี้สินใน ครัวเรือน เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีหนี้สินมากขึ้นจึงต้องให้ความสำคัญกับงานประจำของตนเองเพื่อจะปลดหนี้ให้เร็วขึ้น

พงศกร ฉันทะกุล (2562) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผล วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และพิจารณา องค์ประกอบแต่ละด้าน ด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการ วางแผน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามประเมินผล โดยด้านการ วางแผน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอความต้องการของ ชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือการจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาตามความจำเป็นเร่งด่วนและ ความต้องการของชุมชน ถัดมาคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาหรือความ ต้องการเพื่อจัดทำแผนพัฒนา และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการของ ชุมชนต่อที่ประชุมประชาคมในลำดับน้อยที่สุด ด้านการได้รับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนให้ความ ร่วมมือวิสาหกิจชุมชนการจัดโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด รองลงมาคือการจัดโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภค ถัดมาคือการจัดโครงการ/ กิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ศาสนา กีฬา และเยาวชนให้กับประชาชน ต่อมาคือการให้เงิน/ จ่ายค่าตอบแทน/มอบรางวัลแก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม และการจัดโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับ งานด้านโครงสร้างพื้นฐานในลำดับน้อยที่สุด ด้านการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือใน การปฏิบัติงานตามโครงการกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนไปดำเนินการมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วน

ร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ถัดมาคือ การมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณูปโภค ต่อมาคือการสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงานแก่วิสาหกิจชุมชน และมีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่วิสาหกิจชุมชนในลำดับน้อยที่สุด และสุดท้ายด้านการติดตามประเมินผล พบว่าประชาชนให้ความร่วมมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด และเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชนน้อยสุด

6.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

เกสรี พงษ์สังข์ (2566) ศึกษาการฟื้นฟูวิสาหกิจชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พบว่าปัญหาของวิสาหกิจชุมชน มีจุดอ่อนเกี่ยวกับสมาชิกผู้สูงอายุ การเปลี่ยนอาชีพ การขาดการรวมกลุ่ม มีการจัดตั้งระยะสั้นเนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน ต้องหาซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชนมาผลิต มีการประชุมบ่อยครั้ง ขาดการพัฒนาและผลิตสินค้าในรูปแบบใหม่ ขาดการสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน และขาดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบกิจการในด้านต่างๆ

ข้อเสนอแนะผู้วิจัยได้กล่าวถึงระยะก่อนการฟื้นฟูวิสาหกิจชุมชนว่าควรมีการวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ควรจัดกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่สามารถยืดหยุ่นต่อกระบวนการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ให้เหมาะสมต่อชุมชน และการได้รับคำปรึกษาด้านการบริหารจัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งอย่างเข้าใจและถูกต้อง

สุรัตน์ ทิมอิม (2566) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านศรีสุข ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน คือ (1) ปัญหาการขาดวัตถุดิบในภายในชุมชนทำให้ต้องหาซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชนส่งผลให้สมาชิกมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายอื่นๆสูงขึ้น (2) ปัญหาจากสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกบางส่วนทำอาชีพจักสานเป็นอาชีพเสริมทำให้ขาดความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในการจักสานเนื่องจากไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมทักษะ อย่างสม่ำเสมอ และสมาชิกบางส่วนเป็นผู้สูงอายุที่มักประสบปัญหาทางสายตาทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน (3) ปัญหาการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีผู้มารับซื้อในพื้นที่หลังจากผลิตเสร็จแล้วทำให้ยอดขายลดลงโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา (4) ปัญหาการจัดเก็บผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดความชื้น ขึ้นราและเมื่อเจอแสงแดดมากไปจะทำให้สภาพของไม้ไผ่แข็งเกินไปและแตกหักง่าย รวมไปถึงคุณภาพของสีผลิตภัณฑ์

6.5 ความต้องการและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ชวนชม มงคลธวัช (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอองไกรลาส จังหวัดสุโขทัย พบว่า ความต้องการช่องทางส่งเสริมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยแยกตามประเด็นแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางในการส่งเสริมจากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ อินเทอร์เน็ต โดยวิธีส่งเสริม คือ การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติ 2) ด้านการผลิต สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางในการส่งเสริม จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนชาวบ้าน โดยวิธีส่งเสริม คือ การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน 3) ด้านการตลาด สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางในการส่งเสริม จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ อินเทอร์เน็ต โดยวิธีส่งเสริม คือ การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติ 4) ด้านบัญชีและการเงิน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางในการส่งเสริม จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ อินเทอร์เน็ต โดยวิธีส่งเสริมใน ระดับมากคือการสาธิต การบรรยายและการศึกษาดูงาน แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนโดยการมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพได้การรับรองมาตรฐาน ตรงตามความต้องการของลูกค้า การใช้เทคโนโลยีในการผลิต รวมไปถึงการเพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์

ศจี ประชากุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความต้องการความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยแยกตามประเด็นแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยผ่านช่องทางสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อกิจกรรม ได้แก่ การอบรม สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ และสื่อออนไลน์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต 2) ด้านการผลิต สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยผ่านช่องทางสื่อบุคคลได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อกิจกรรม ได้แก่ การอบรม สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ และสื่อออนไลน์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต 3) ด้านการตลาด สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยผ่านช่องทางสื่อบุคคลได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อกิจกรรม ได้แก่ การอบรม สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ และสื่อออนไลน์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต 4) ด้านบัญชีและการเงิน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผ่านช่องทางสื่อบุคคลได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อกิจกรรม ได้แก่ การอบรม สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ และสื่อออนไลน์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต และแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยการส่งเสริมให้ความรู้แก่ผู้นำและสมาชิกในด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมให้ได้มาตรฐานสินค้า ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสินค้า ขยายช่องทาง

การตลาดในทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ รวมไปถึงการแก้ไขจุดบกพร่องที่ผ่านมาโดยการเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการผลิตเพื่อกำหนดระยะเวลาการผลิต และสามารถกำหนดราคาตามเป้าหมายที่วิสาหกิจชุมชนต้องการได้ ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีการเงินที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า

- (1) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการจักสานแก่สมาชิก
- (2) หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานแก่สมาชิก (3) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามายกระดับคุณภาพมาตรฐานในการผลิตรวมทั้งช่วยกำกับดูแลเรื่องลิขสิทธิ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ที่ได้รับการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี จำนวน 11 แห่ง จำนวนสมาชิก 194 คน ระดับปานกลาง จำนวน 14 แห่ง จำนวนสมาชิก 255 คน และระดับปรับปรุง จำนวน 12 แห่ง จำนวนสมาชิก 126 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง-2566) รวมทั้งสิ้น 37 แห่ง จำนวนสมาชิก 576 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) จากประชากร จำนวน 576 ราย โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง, 2564

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

แทนค่าเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= [576] \\ &1 + ([576] ([0.05])^2) \\ &= 236 \end{aligned}$$

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n) = 236 คน

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 40.97 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (ภาคผนวก ข หน้า 108)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ผู้วิจัยได้กำหนด (1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ (2) วิธีการสร้างเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยตัวแปร 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5) อาชีพหลัก 6) อาชีพรอง 7) ตำแหน่งผู้นำทางสังคมโดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง มีจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยตัวแปร 1) ประเภทกิจการ 2) เหตุผลการเป็นสมาชิก 3) ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4) ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน 5) การได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ 6) กิจกรรมที่ทำในวิสาหกิจชุมชน 7) ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง มีจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการผลิต 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการจัดการบัญชีหรือการเงิน โดยเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type

scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด =1 น้อย =2 ปานกลาง = 3 มาก = 4 และมากที่สุด =5

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาเป็นลักษณะคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการผลิต 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการจัดการบัญชีหรือการเงิน ปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด =1 น้อย =2 ปานกลาง = 3 มาก = 4 และมากที่สุด =5 และ ข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบคำถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

ตอนที่ 5 ความต้องการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วย

คำถาม ประเด็นที่ 1 ระดับความต้องการความรู้ ประเด็นที่ 2 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมผ่านช่องทางสื่อ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์และประเด็นที่ 3 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม โดยวิธีการบรรยายการสาธิตการฝึกปฏิบัติการทัศนศึกษา กำหนดเป็นคำถามปลายปิดให้ผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type scale) ตามประเด็น ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด =1 น้อย =2 ปานกลาง = 3 มาก = 4 และมากที่สุด =5

2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 การตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม และให้คำแนะนำแก้ไข

2.2.2 การทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงอำเภอท่าแม่ระมาด จังหวัดตาก ที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ปี 2566 กับกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณา ความเที่ยงของเครื่องมือวิจัยควรมีค่าสูงกว่า 0.7 จึงจะถือว่าเครื่องมือวิจัยนั้นมีผลการวัดมีความ เที่ยงและเชื่อถือได้ผลปรากฏดังตารางนี้

ตารางที่ 3.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยง (Reliability Consistency)

ข้อ คำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient)	ผลการประเมิน ความเที่ยง
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน	.960	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วน ร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	.943	ใช้ได้
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชน	.913	ใช้ได้

จากตารางที่ 3.1 ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.960 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.943 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.913 ซึ่งพบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ดังนั้นแบบสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ ตามที่ Jump, N. (1978) ได้เสนอเกณฑ์การยอมรับ สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจไว้ว่า ค่า Cronbach มากกว่าและเท่ากับ 0.7 ซึ่งค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือได้จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 ราย ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2567 ถึงเดือน เมษายน 2567 โดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายเกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูล

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และหากแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

3.4 นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 236 ชุด นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้มาดำเนินการ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูล

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

การแปลความหมายระดับการมีส่วนร่วม กำหนด ดังนี้

1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย
2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	มาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

4.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

การแปลความหมายระดับของปัญหาในแต่ละข้อ กำหนด ดังนี้

1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย
2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	มาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จัดกลุ่มแล้วนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 5 ความต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลความหมายระดับของปัญหาในแต่ละข้อ กำหนด ดังนี้

1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย
2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	มาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยกำหนดการใช้สถิติเพื่อการทดสอบสมมติฐาน ไว้ดังนี้ การเปรียบเทียบแบบจับคู่ (Paired Sample t-test)

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความรู้ที่ต้องการในส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่แตกต่างกัน

ตอนที่ 7 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ผลจากตอนที่ 1 - 6

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 5 ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 6 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลสภาพทั่วไป ประกอบด้วย สภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก อาชีพรอง และตำแหน่งผู้นำทางสังคม ดังนี้ ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

n = 236

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	92	39.0
ชาย	144	61.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 236

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30	13	5.5
31-40	60	25.4
41-50	62	26.3
51-60	58	24.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 61	43	18.2
ค่าต่ำสุด = 21 ค่าสูงสุด = 83 ค่าเฉลี่ย = 48.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.752		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	23	9.7
ประถมศึกษา	52	22.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	91	41.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	51	21.6
อนุปริญญา หรือ ปวส.	9	3.8
ปริญญาตรี	4	1.7
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	21	8.9
4 - 5	152	64.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 6	63	26.7
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 7 ค่าเฉลี่ย = 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.019		

เพศ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 39.0 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 61.0 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 47.8 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 23.5 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61 ปี ร้อยละ 15.4 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 10.7 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 2.6 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุน้อยที่สุด 21 ปี และมีอายุมากที่สุด 83 ปี มีอายุเฉลี่ย 48.31 ปี มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.752

ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 41.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาร้อยละ 22.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 9.7 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อย

ละ 21.6 จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 3.8 จบการศึกษานุปริญญา หรือ ปวส. และร้อยละ 1.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 64.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4 – 5 คน ร้อยละ 26.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 6 คน และร้อยละ 8.9 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน ตามลำดับ โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 7 คน มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.019

ตารางที่ 4.2 อาชีพ

n = 236		
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.อาชีพหลัก		
ทำการเกษตร	191	80.9
งานมีเงินเดือนประจำ	21	8.9
ธุรกิจการค้า	23	9.7
รับจ้างทั่วไป	1	0.4
2.อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	56	22.9
ทำการเกษตร	34	13.9
รับจ้างทั่วไป	35	14.3
รับจ้างทำการเกษตร	105	42.9
ประกอบธุรกิจการค้า	15	6.1

อาชีพหลัก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 80.9 อาชีพทำการเกษตร ร้อยละ 9.7 ธุรกิจการค้า ร้อยละ 8.9 มีเงินเดือนประจำ และน้อยที่สุดร้อยละ 0.4 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ตามลำดับ

อาชีพรอง พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 22.9 ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 42.9 มีอาชีพรองคือรับจ้างทำการเกษตร ร้อยละ 14.3 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 13.9 ทำการเกษตร และน้อยที่สุดร้อยละ 6.1 ประกอบธุรกิจการค้า

ตารางที่ 4.3 ตำแหน่งผู้นำทางสังคม

n = 236

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	213	87.7
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	14	5.8
กำนัน/สารวัตรกำนัน	3	1.2
สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล/อบจ.)	6	2.5
อาสาสมัครเกษตร (อกม.)	4	1.6
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	3	1.2

ตำแหน่งผู้นำทางสังคม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 87.7 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 5.8 มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 2.5 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล/อบจ.) ร้อยละ 1.56 มีตำแหน่งเป็นอาสาสมัครเกษตร (อกม.) ร้อยละ 1.2 มีตำแหน่งกำนัน/สารวัตรกำนัน และร้อยละ 1.2 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 4.4 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 236

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมวิสาหกิจชุมชน		
การผลิตพืช	125	53.0
การผลิตปศุสัตว์	6	2.5
การแปรรูปและผลิตภัณฑอาหาร	50	21.2
เครื่องดื่มน้ำ	16	6.8
ผลิตภัณฑผ้าทอ/เสื่อผ้า	19	8.1
ผลิตภัณฑสมุนไพร	20	8.5

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 236

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลการเป็นสมาชิก		
เพิ่มรายได้	192	45.8
แหล่งเงินทุน	45	10.7
เพิ่มช่องทางการตลาด	33	7.9
พัฒนาสินค้า	32	7.6
ผู้นำชักชวน	117	27.9
ระยะเวลาการเป็นสมาชิก		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4	59	25.0
5 – 9	165	61.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 10	31	13.1
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 19 ค่าเฉลี่ย = 6.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.744		
ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน		
ประธาน	14	5.9
รองประธาน	9	3.8
เลขานุการ	4	1.7
เหรัญญิก	2	0.8
ประชาสัมพันธ์	1	0.4
สมาชิก	206	87.3
การได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ		
ไม่เคย	141	58.8
ด้านการผลิตสินค้าและบริการ	54	22.5
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	36	15.0
ด้านการตลาด	4	1.7
ด้านการจัดทำบัญชี	5	2.1
กิจกรรมที่ทำในวิสาหกิจชุมชน		
จัดหาวัตถุดิบ	5	1.7
ผลิตสินค้า	231	77.8

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 236

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมที่ทำในวิสาหกิจชุมชน (ต่อ)		
บรรจุสินค้า	22	7.4
รวบรวมผลผลิต	17	5.7
ขายสินค้า	22	7.4
ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน		
ไม่มีรายได้	97	41.1
++ มีรายได้	139	58.9
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000	66	28.0
5,001 – 10,000	16	6.8
10,001 – 20,000	19	8.1
20,001 – 30,000	23	9.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 30,001	15	6.4
ค่าต่ำสุด = 500 ค่าสูงสุด = 80,000 ค่าเฉลี่ย = 12,994.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 40,572.97		

กิจกรรมวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 53.0 ดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตพืช ร้อยละ 21.2 ดำเนินกิจกรรมด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 8.5 ดำเนินกิจกรรมด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร ร้อยละ 8.1 ดำเนินกิจกรรมด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ร้อยละ 6.8 ดำเนินกิจกรรมด้านเครื่องดื่ม และร้อยละ 2.5 ดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตปศุสัตว์ ตามลำดับ

เหตุผลการเป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 45.8 มีความต้องการที่จะเพิ่มรายได้ ร้อยละ 27.9 ถูกชักชวนโดยผู้นำ ร้อยละ 10.7 มีความต้องการแหล่งเงินทุน ร้อยละ 7.9 มีความต้องการเพิ่มช่องทางการตลาด และร้อยละ 7.6 มีความต้องการพัฒนาสินค้า ตามลำดับ

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 61.9 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนระหว่าง 5 - 9 ปี ร้อยละ 25.0 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 ปี และร้อยละ 13.1 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมากกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ตามลำดับ โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกต่ำสุด 1 ปี มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสูงสุด 19 ปี และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 6.60 ปี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.744

ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 87.3 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกภายในวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 5.9 มีตำแหน่งเป็นประธาน ร้อยละ 3.8 มีตำแหน่งเป็นรองประธาน ร้อยละ 1.7 มีตำแหน่งเป็นเลขานุการ ร้อยละ 0.8 มีตำแหน่งเป็นற்றுฎีก และร้อยละ 0.4 มีตำแหน่งเป็นประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ

การได้รับการฝึกอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 58.8 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 22.5 เคยรับการฝึกอบรมด้านการผลิตสินค้าและบริการ ร้อยละ 15.0 เคยรับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 2.1 เคยรับการฝึกอบรมด้านการจัดทำบัญชี และร้อยละ 1.7 เคยรับการฝึกอบรมด้านการตลาด ตามลำดับ

กิจกรรมที่ทำในวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 77.8 มีหน้าที่ในการผลิตสินค้า ร้อยละ 7.4 มีหน้าที่ในการบรรจุสินค้า ร้อยละ 7.4 มีหน้าที่ในการขายสินค้า ร้อยละ 5.7 มีหน้าที่ในการรวบรวมผลผลิต และร้อยละ 1.7 ทำหน้าที่ในการจัดหาวัตถุดิบ ตามลำดับ

ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 41.1 ไม่มีรายได้จากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 28.9 มีรายได้จากการเข้าร่วมจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท/ปี ร้อยละ 9.7 มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท/ปี ร้อยละ 8.1 มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท/ปี ร้อยละ 6.8 มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท/ปี และร้อยละ 6.4 มีรายได้จากการเข้าร่วมจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมากกว่าหรือเท่ากับ 30,001 บาท/ปี ตามลำดับ โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนต่ำสุด 100 บาท/ปี มีรายได้จากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนสูงสุด 80,000 บาท/ปี มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 40,572.97

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน โดยใช้คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มี 6 ระดับ คือ ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ระดับการมีส่วนร่วมมาก ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด และระดับไม่มีส่วนร่วม แล้วนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย และจัดระดับการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ

n = 236

ด้านการบริหารจัดการ	ไม่มีส่วนร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1	2	3	4	5		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการบริหารจัดการ							2.58	น้อย
1.1 การกำหนดเป้าหมายและ ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน							2.70	ปานกลาง
การวิเคราะห์สถานการณ์ ปัจจุบันของชุมชน	28	25	77	52	49	5	2.67	ปานกลาง
	(11.9)	(10.6)	(32.6)	(22.0)	(20.8)	(2.1)	(1.040)	
การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ	41	111	8	17	55	4	2.14	น้อย
	(17.4)	(47.0)	(3.4)	(7.2)	(23.3)	(1.7)	(1.400)	
การกำหนดกิจกรรมในการ ดำเนินงาน	-	77	26	88	41	4	2.44	น้อย
	-	(32.6)	(11.0)	(37.3)	(17.4)	(1.7)	(1.164)	
การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ของเป้าหมาย	69	1	-	101	61	4	3.40	ปานกลาง
	(29.2)	(0.4)	-	(42.8)	(25.8)	(1.7)	(0.571)	
การกำหนดแผนการประชุม	-	-	84	105	43	4	2.86	ปานกลาง
	-	-	(35.6)	(44.5)	(18.2)	(1.7)	(0.767)	
1.2 การกำหนดโครงสร้าง และกฎระเบียบ							2.39	น้อย
การกำหนดโครงสร้าง	28	77	59	48	-	24	2.21	น้อย
	(11.9)	(32.6)	(25.0)	(20.3)	-	(10.2)	(1.267)	
การกำหนดกฎระเบียบ	28	124	-	60	14	10	1.97	น้อย
	(11.9)	(52.5)	-	(25.4)	(5.9)	(4.2)	(1.262)	
การคัดเลือกคณะกรรมการ	-	77	47	88	20	4	2.27	น้อย
	-	(32.6)	(19.9)	(37.3)	(8.5)	(1.7)	(1.060)	
การแบ่งบทบาทหน้าที่	28	41	47	96	20	4	2.51	น้อย
	(11.9)	(17.4)	(19.9)	(40.7)	(8.5)	(1.7)	(0.978)	
การกำหนดเงื่อนไขการรับ สมาชิก	69	-	47	96	-	24	3.01	ปานกลาง
	(29.2)	-	(19.9)	(40.7)	-	(10.2)	(0.928)	
1.3 การวางแผนการดำเนินงาน							2.66	ปานกลาง
การกำหนดรายละเอียด กิจกรรมที่จะดำเนินการ	-	28	124	54	12	18	2.44	น้อย
	-	(17.4)	(19.9)	(40.7)	(8.5)	(1.7)	(1.023)	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 236

ด้านการบริหารจัดการ	ไม่มีส่วนร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1	2	3	4	5		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
การกำหนดงบประมาณที่จะดำเนินการ	28 (11.9)	41 (17.4)	47 (19.9)	96 (40.7)	6 (2.5)	18 (7.6)	2.58 (1.105)	น้อย
การกำหนดระยะเวลาที่จะดำเนินการ	28 (11.9)	-	47 (19.9)	121 (51.3)	36 (15.3)	4 (1.7)	2.75 (0.914)	ปานกลาง
การหาแหล่งเงินทุนหรือหน่วยงานสนับสนุน	69 (29.2)	-	6 (2.5)	107 (45.3)	50 (21.2)	4 (1.7)	2.64 (1.161)	ปานกลาง
การประเมินผลการดำเนินงาน	-	28 (11.9)	55 (23.3)	113 (47.9)	-	40 (16.9)	2.87 (1.172)	ปานกลาง

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) เมื่อพิจารณา แต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ 10 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 29.2 การวิสัยทัศน์และพันธกิจ ร้อยละ 29.2 การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก ร้อยละ 29.2 การหาแหล่งเงินทุนหรือหน่วยงานสนับสนุน ร้อยละ 17.4 การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของเป้าหมาย ร้อยละ 11.9 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ของชุมชน ร้อยละ 11.9 การกำหนดโครงสร้าง ร้อยละ 11.9 การกำหนดกฎระเบียบ ร้อยละ 11.9 การแบ่งบทบาทหน้าที่ ร้อยละ 11.9 การกำหนดงบประมาณที่จะดำเนินการ และร้อยละ 11.9 การกำหนดระยะเวลาที่จะดำเนินการ ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจอยู่ในระดับปานกลาง 7 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ของเป้าหมาย (ค่าเฉลี่ย 3.40) การประเมินผลการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 2.87) การกำหนดเงื่อนไข การรับสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.01) การกำหนดแผนการประชุม (ค่าเฉลี่ย 2.86) การกำหนดระยะเวลาที่จะดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.75) การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.67) และ การหาแหล่งเงินทุนหรือหน่วยงานสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 2.64) ตามลำดับ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจ อยู่ในระดับน้อย 8 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดงบประมาณที่

จะดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.58) การแบ่งบทบาทหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 2.51) การกำหนดกิจกรรมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 2.44) การกำหนดรายละเอียดกิจกรรมที่จะดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย 2.44) การคัดเลือกคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 2.27) การกำหนดโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ย 2.21) การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ (ค่าเฉลี่ย 2.14) และการกำหนดกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 1.97) ตามลำดับ
ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต

n = 236

ด้านการผลิต	ไม่มีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
	0 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
2. ด้านการผลิต							3.43	มาก
กระบวนการวางแผนการผลิต	-	28	-	131	59	18	3.17	ปานกลาง
	-	(11.9)	-	(55.5)	(25.0)	(7.6)	(1.003)	
การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต	28	-	-	43	147	18	3.88	มาก
	(11.9)	-	-	(18.2)	(623)	(7.6)	(0.529)	
การตรวจสอบคุณภาพ	28	-	41	91	66	10	3.22	ปานกลาง
	(11.9)	-	(17.4)	(38.6)	(28.0)	(4.2)	(0.814)	
การพัฒนาผลิตภัณฑ์	-	28	-	55	135	18	3.49	มาก
	-	(11.9)	-	(23.3)	(57.2)	(7.6)	(0.914)	
การประเมินผลความสำเร็จในการผลิต	28	-	36	55	108	9	3.43	มาก
	(11.9)	-	(15.3)	(23.3)	(45.8)	(3.8)	(0.825)	

ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 3 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 11.9 การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต ร้อยละ 11.9 การตรวจสอบคุณภาพ และร้อยละ 11.9 การประเมินผลความสำเร็จในการผลิต และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิตอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.88) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.49) การประเมินผลความสำเร็จในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น การตรวจสอบคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.22) และกระบวนการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.17) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด

n = 236

ด้านการตลาด	ไม่มีส่วนร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
3. ด้านการตลาด							2.90	ปานกลาง
การกำหนดราคาในการ จำหน่ายสินค้า	-	77	28	74	53	4	2.49	น้อย
	-	(32.6)	(11.9)	(31.4)	(22.5)	(1.7)	(1.208)	
การกำหนดแหล่งจำหน่าย หรือลูกค้าเป้าหมาย	28	41	-	91	72	4	2.99	ปานกลาง
	(11.9)	(17.4)	(3.4)	(38.6)	(30.5)	(1.7)	(1.103)	
การติดตามข้อมูลแนวโน้ม ของตลาด	-	28	41	63	59	45	3.22	ปานกลาง
	-	(11.9)	(17.4)	(26.7)	(25.0)	(19.1)	(1.273)	

ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.90) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด 1 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 11.9 การกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด 2 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.22) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย (ค่าเฉลี่ย 2.99) ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.49)

ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีและการเงิน

n = 236

ด้านบัญชีและการเงิน	ไม่มีส่วนร่วม 0 จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย ย (SD.)	แปลผล
		1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
4. ด้านบัญชีและการเงิน							3.09	ปานกลาง
การบริหารจัดการเงินทุน	-	-	-	120	112	4	3.51	มาก
				(50.8)	(47.5)	(1.7)	(0.534)	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 236

ด้านบัญชีและการเงิน	ไม่มีส่วนร่วม		ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	0	1	2	3	4	5			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	ย (SD.)		
การจดบันทึกการเงิน และบัญชี	-	69	36	43	79	9	2.67	ปานกลาง	
	-	(29.2)	(15.3)	(18.2)	(33.5)	(3.8)	(1.308)		
การจัดสรรรายได้และ ผลประโยชน์	-	-	77	71	79	9	3.08	ปานกลาง	
	-	-	(32.6)	(30.1)	(33.5)	(3.8)	(0.900)		

ด้านบัญชีและการเงิน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านบัญชีและการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านบัญชีและการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 3.51) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.08) และการมีส่วนร่วมในการจดบันทึกการเงินและบัญชี (ค่าเฉลี่ย 2.67) ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนิน

ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชน	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
ด้านการบริหารจัดการ	2.58	1.054	น้อย
ด้านการผลิต	3.43	0.846	มาก
ด้านการตลาด	2.90	1.195	ปานกลาง
ด้านบัญชีและการเงิน	3.08	0.914	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.00	1.002	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 สรุปการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สรุปโดยภาพรวม สมาชิกให้ความคิดเห็นต่อการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.19) ด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.08) และด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.78) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน โดยใช้คำถามเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มี 6 ระดับ คือ ระดับมีปัญหามากที่สุด ระดับการมีปัญหา มาก ระดับการมีปัญหาปานกลาง ระดับการมีปัญหา น้อย ระดับการมีปัญหา น้อยที่สุด และระดับไม่มีปัญหา แล้วนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย และจัดระดับปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ

n = 236

ด้านการบริหารจัดการ	ไม่พบปัญหา จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการบริหารจัดการ							3.19	ปานกลาง
การกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า	3 (1.3)	64 (27.1)	8 (3.4)	66 (28.0)	95 (40.3)	-	2.82 (1.231)	ปานกลาง
การกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย	3 (1.3)	0 (47.0)	41 (17.4)	79 (33.5)	119 (47.9)	-	3.31 (0.754)	ปานกลาง
การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด	3 (1.3)	-	41 (17.4)	84 (35.6)	72 (30.5)	36 (15.3)	3.44 (0.955)	มาก

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกไม่พบปัญหาของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ 3 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 1.3 การกำหนดราคาในการขายสินค้า ร้อยละ 1.3 การกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย และร้อยละ 1.3 การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจอยู่ใน

ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.44) ปัญหาการกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย (ค่าเฉลี่ย 3.31) และปัญหาการกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต

n = 236

ด้านการผลิต	ไม่พบปัญหา จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
2. ด้านการผลิต							3.01	ปานกลาง
กระบวนการวางแผนการผลิต	3 (1.3)	28 (11.9)	18 (7.6)	84 (35.6)	103 (43.6)	-	3.12 (0.994)	ปานกลาง
การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต	8 (3.4)	28 (11.9)	14 (5.9)	97 (41.1)	89 (37.7)	-	3.08 (0.970)	ปานกลาง
การตรวจสอบคุณภาพ	31 (13.1)	14 (5.9)	-	125 (53.0)	60 (25.4)	6 (2.5)	3.21 (0.800)	ปานกลาง
การพัฒนาผลิตภัณฑ์	3 (1.3)	28 (11.9)	57 (24.2)	95 (40.3)	53 (22.5)	-	2.74 (0.944)	ปานกลาง
การประเมินผล ความสำเร็จในการผลิต	3 (1.3)	25 (10.6)	63 (26.7)	59 (25.0)	86 (36.4)	-	2.88 (1.029)	ปานกลาง

ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกไม่พบปัญหาของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต 5 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 13.1 การตรวจสอบคุณภาพ ร้อยละ 3.4 การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต ร้อยละ 1.3 กระบวนการวางแผนการผลิต ร้อยละ 1.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และร้อยละ 1.3 การประเมินผลความสำเร็จในการผลิต ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ ปัญหากระบวนการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.08) ปัญหาการจัดหาวัตถุดิบในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.89) ปัญหาการประเมินผลความสำเร็จในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.85) ปัญหาการตรวจสอบคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 2.79) และปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 2.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด

n = 236

ด้านการตลาด	ไม่พบปัญหา จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
3. ด้านการตลาด							3.02	ปานกลาง
ต้นทุนการผลิต	8 (3.4)	14 (5.9)	25 (10.6)	129 (54.7)	60 (25.4)	-	3.03 (0.788)	ปานกลาง
ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค	8 (3.4)	-	125 (53.0)	78 (33.1)	25 (10.6)	-	2.56 (0.684)	น้อย
คู่แข่งผลิตภัณฑ์	3 (1.3)	5 (2.1)	13 (5.5)	129 (54.7)	86 (36.4)	-	3.27 (0.663)	ปานกลาง
ช่องทางการตลาด	3 (1.3)	-	-	178 (75.4)	55 (23.3)	-	3.24 (0.426)	ปานกลาง

ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกไม่พบปัญหาของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด 4 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 3.4 ต้นทุนการผลิต ร้อยละ 3.4 ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ร้อยละ 1.3 คู่แข่งผลิตภัณฑ์ และร้อยละ 1.3 ช่องทางการตลาด ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาคู่แข่งผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.27) ปัญหาการช่องทางการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.24) ปัญหาการต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.03) ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการตลาดอยู่ในระดับน้อย 1 ประเด็น ปัญหาผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย 2.56)

ตารางที่ 4.13 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีและการเงิน

n = 236

ด้านบัญชีและการเงิน	ไม่พบปัญหา จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
4. ด้านบัญชีและการเงิน							2.80	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

n = 236

ด้านบัญชีและการเงิน	ไม่พบปัญหา	ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (SD.)	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
การบริหารจัดการเงินทุน	3 (1.3)	5 (2.1)	63 (26.7)	124 (52.5)	41 (17.4)	-	2.86 (0.718)	ปานกลาง
การจดบันทึกการเงินและ บัญชี	8 (3.4)	-	90 (38.1)	124 (52.5)	14 (5.9)	-	2.67 (0.589)	ปานกลาง
การจัดสรรรายได้และ ผลประโยชน์	8 (3.4)	-	27 (11.4)	204 (85.2)	-	-	2.88 (0.324)	ปานกลาง

ด้านบัญชีและการเงิน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระบุว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านบัญชีและการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.80) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกไม่พบปัญหาของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านบัญชีและการเงิน 3 ประเด็น ได้แก่ ร้อยละ 3.4 การจดบันทึกการเงินและบัญชี ร้อยละ 3.4 การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ และร้อยละ 1.3 การบริหารจัดการเงินทุน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านบัญชีและการเงินอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 2.88) ปัญหาการบริหารจัดการเงินทุนปัญหา (ค่าเฉลี่ย 2.88) และปัญหาการจดบันทึกบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.58) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
ด้านการบริหารจัดการ	3.19	0.980	ปานกลาง
ด้านการผลิต	3.01	0.947	ปานกลาง
ด้านการตลาด	3.02	0.640	ปานกลาง
ด้านบัญชีและการเงิน	2.80	0.544	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.01	0.778	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 สรุปปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
สรุปโดยภาพรวม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า
สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน
ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 3.19) ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.02) ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย
3.01) และด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.80) ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ในการดำเนินงานในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยศึกษา ระดับความรู้ที่ได้รับ ระดับความรู้ที่
ต้องการ ในประเด็นต่างๆ ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 4.13 – 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ระดับความรู้ที่ได้รับในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ประเด็นเนื้อหา	ระดับความรู้ที่ได้รับในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการบริหารจัดการ	-	159	63	14	-	2.39	น้อย
		(67.4)	(26.7)	(5.9)		(0.598)	
ด้านการผลิต	-	45	147	38	6	3.02	ปานกลาง
		(19.1)	(62.3)	(16.1)	(2.5)	(0.674)	
ด้านการตลาด	142	54	35	1	4	1.61	น้อย
	(60.2)	(22.9)	(14.8)	(0.4)	(1.7)	(0.876)	
ด้านบัญชีและการเงิน	66	142	26	-	2	1.86	น้อย
	(28.0)	(60.2)	(11.0)	-	(0.8)	(0.669)	

ระดับความรู้ที่ได้รับ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.22) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลางอยู่ 1 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.02) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 2.39) ความรู้ที่ได้รับด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 1.86) ความรู้ที่ได้รับด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.61) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ระดับความรู้ที่ต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 236

ประเด็นเนื้อหา	ระดับความรู้ที่ต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการบริหารจัดการ	-	38 (16.1)	8 (3.4)	85 (36.0)	105 (44.5)	4.09 (1.058)	มาก
ด้านการผลิต	-	-	44 (18.6)	117 (49.6)	75 (31.8)	4.13 (0.699)	มาก
ด้านการตลาด	-	11 (4.7)	3 (1.3)	25 (10.6)	197 (83.5)	4.73 (0.711)	มากที่สุด
ด้านบัญชีและการเงิน	-	-	66 (28.0)	89 (37.7)	81 (34.3)	4.06 (0.788)	มาก

ระดับความรู้ที่ต้องการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ต้องการส่งเสริมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.25) เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ต้องการส่งเสริมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.73) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ต้องการส่งเสริมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ความรู้ด้านผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.13) ความรู้ด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.06) และความรู้ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 4.09) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 236

ประเด็นเนื้อหา	ความรู้ที่ได้รับ		ความต้องการความรู้		การเปรียบเทียบ	
	ค่าเฉลี่ย (SD.)	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย (SD.)	ความหมาย	t	P
ด้านการบริหารจัดการ	2.39 (.598)	น้อย	4.09 (1.058)	มาก	-25.512	0.000*
ด้านการผลิต	3.02 (.674)	ปานกลาง	4.13 (.699)	มาก	-16.056	0.000*
ด้านการตลาด	1.61 (.876)	น้อย	4.73 (.711)	มากที่สุด	-43.228	0.000*
ด้านบัญชีและการเงิน	1.86 (.669)	น้อย	4.06 (.788)	มาก	-32.441	0.000*

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.20 การเปรียบเทียบระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ Paired Sample t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านการบริหารจัดการ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.39) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.09) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ด้านการผลิต สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ด้านการตลาด สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.61) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.73) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ด้านบัญชีและการเงิน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.86) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 6 ความต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยศึกษา ความรู้ที่ความต้องการช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ในประเด็นต่างๆ และวิธีการส่งเสริม ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 4.18 – 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 236

ประเด็นเนื้อหา	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)							
	สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่อออนไลน์		
	เจ้าหน้าที่รัฐ	เอกชน	คู่มือ	แผ่นพับ	โปสเตอร์	Facebook	YouTube	Line
ด้านการบริหาร จัดการ	3.81	3.09	3.53	3.07	2.86	3.26	4.59	2.85
	มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง
ด้านการผลิต	4.11	3.51	2.36	2.83	4.00	3.51	4.31	2.88
	มาก	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก	ปานกลาง
ด้านการตลาด	3.64	4.52	2.45	2.89	3.45	4.39	3.79	2.69
	มาก	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	มาก	ปานกลาง
ด้านบัญชีและ การเงิน	4.53	3.59	4.36	2.54	3.50	2.61	4.58	2.45
	มากที่สุด	มาก	มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	น้อย
ค่าเฉลี่ย/ ความหมาย	4.02	3.68	3.17	2.83	3.45	3.44	4.32	2.72
	มาก	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง

ระดับความต้องการช่องทางส่งเสริม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการช่องทางส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนภาพรวมในระดับมากประเภทสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.02) และ เอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.86) และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ YouTube (ค่าเฉลี่ย 4.32) รองลงมา สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการช่องทางส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนภาพรวมในระดับปานกลาง

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 2.54) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อย ประเภทออนไลน์ ได้แก่ Line (ค่าเฉลี่ย 2.45)

ตารางที่ 4.19 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 236

ประเด็นเนื้อหา	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)			
	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การทัศนศึกษา
ด้านการบริหารจัดการ	4.65	3.71	3.54	3.91
	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก
ด้านการผลิต	2.69	3.85	4.70	3.81
	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	มาก
ด้านการตลาด	2.64	4.26	3.75	4.88
	ปานกลาง	มาก	มาก	มากที่สุด
ด้านบัญชีและการเงิน	3.12	3.63	4.72	3.08
	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย/ความหมาย	3.28	3.86	4.18	3.92
	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก

ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.64) การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.92) และการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.86) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.28) โดยพิจารณาเป็นประเด็นย่อยตามประเด็นเนื้อหาพบว่า

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.65) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.91) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.71) และการฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ

ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.70) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ได้แก่ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.85) และการทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.81) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 2.69)

ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.88) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ได้แก่ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.26) และการฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.75) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 2.64)

ด้านบัญชีและการเงิน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.72) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ได้แก่ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.63) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.28) และการทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.08) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ประเด็นเนื้อหา	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน		แนวทางการส่งเสริม		
	ระดับน้อย (ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม)	ระดับปานกลาง	ระดับความต้องการ	ช่องทาง	วิธีการส่งเสริม
ด้านการบริหารจัดการ	ระดับน้อย		มาก	เจ้าหน้าที่รัฐ	การบรรยาย
	การกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ			คู่มือ YouTube	การทัศนศึกษา
ด้านการผลิต	ระดับปานกลาง		มาก	เจ้าหน้าที่รัฐ	การฝึกปฏิบัติ
	การตรวจสอบคุณภาพ			โพสต์เตอร์ Facebook	การสาธิต
ด้านการตลาด	ระดับน้อย		มากที่สุด	เอกชน	การทัศนศึกษา
	การกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า			โพสต์เตอร์ Facebook	การสาธิต
ด้านบัญชีและการเงิน	ระดับปานกลาง		มาก	เจ้าหน้าที่รัฐ	การฝึกปฏิบัติ
	การจดบันทึกการเงินและบัญชี			คู่มือ YouTube	การสาธิต

จากตารางที่ 4.19 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลวิจัยพบว่า

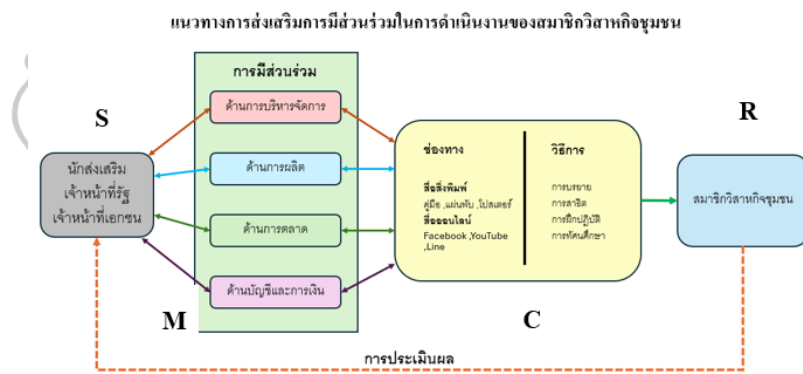
ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับน้อย ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม ได้แก่ ด้านการกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ สมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก ผ่านช่องทางการส่งเสริม ประเภทสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ YouTube วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การบรรยาย และการทัศนศึกษา

ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม ได้แก่ ด้านการตรวจสอบคุณภาพ สมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก ผ่านช่องทางการส่งเสริม ประเภทสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ โปสเตอร์ และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต

ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม ได้แก่ ด้านการกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า สมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ผ่านช่องทางการส่งเสริม ประเภทสื่อบุคคล ได้แก่ เอกชน ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ โปสเตอร์ และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การทัศนศึกษา และการสาธิต

ด้านบัญชีและการเงิน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม ได้แก่ ด้านการจดบันทึกการเงิน และบัญชี สมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก ผ่านช่องทางการส่งเสริม ประเภทสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ YouTube วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ปรากฏดังแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

จากแผนภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สามารถสรุปแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ของเบอร์โล (David K.Berlo,1960) เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น และบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

S (Source) หรือ ผู้ส่ง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน มีการส่งเสริม และทำงานร่วมกัน ทั้งในด้าน องค์ความรู้และปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิตด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน รวมไปถึงการติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

M (Message) ข่าวสาร โดยมีการสร้างความรู้และความเข้าใจแก่สมาชิกในการมีส่วนร่วมในดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละด้าน ได้แก่ **ด้านการบริหารจัดการ** สร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนากระบวนการกำหนดเป้าหมายทิศทาง การกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ การวางแผนการของวิสาหกิจชุมชนดำเนินงานให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วม **ด้านการผลิต** สร้างความรู้และความเข้าใจ ในกระบวนการผลิต บทบาทหน้าที่ของสมาชิก การตรวจสอบคุณภาพ รวมถึงการประเมินผลความสำเร็จในการผลิต **ด้านการตลาด** สมาชิกร่วมกันติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด กำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย และการกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า **ด้านบัญชีและการเงิน** พัฒนาการมีส่วนร่วมในการทำรายรับรายจ่าย การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ และการบริหารจัดการเงินทุนของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

C (Channel) ช่องทาง การถ่ายทอดความรู้ผ่านช่องทางและวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในด้านต่างๆ แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถทำได้หลายช่องทางตามความต้องการของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน สื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook YouTube และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ และโปสเตอร์ และวิธีการส่งเสริมได้แก่ การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษา

R (Receiver) ผู้รับ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เกิดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน สร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนของตนเอง และยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ให้เป็นต้นแบบเพื่อผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้เสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 4) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และ 5) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 37 วิสาหกิจชุมชน สมาชิกทั้งหมดจำนวน 576 ราย

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ การกำหนดขนาดของตัวอย่าง คำนวณโดยสูตรทาร์ ยามาเน ที่ค่าคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 236 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.10 ของจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยคำถามลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Closed - Ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Opened - Ended Questions) แบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำไปปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมในดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจ

ชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูล เรียงเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ตั้งไว้

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การจัดอันดับและใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปัจจัยสภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

สภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 61.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.31 ปี ร้อยละ 41.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน ร้อยละ 80.9 มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 42.9 มีอาชีพรองรับจ้างทำการเกษตร และร้อยละ 87.7 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

1.3.2 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

พบว่า ร้อยละ 53.0 เป็นประเภทการผลิตพืช ร้อยละ 45.8 เกิดจากการอยากเพิ่มรายได้ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.60 ปี ร้อยละ 87.3 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 58.8 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ ร้อยละ 77.8 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีหน้าที่ในการผลิตสินค้า ร้อยละ 41.1 ไม่ได้ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และร้อยละ 58.9 ได้รับผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายได้เฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี

1.3.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สรุปได้ว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอยู่ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.43) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.08) และด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.90) ตามลำดับ และสมาชิก

วิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 2.58)

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ความคิดเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สรุปได้ว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 3.19) ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.02) ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.01) และด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.80) ตามลำดับ

1.3.5 ความต้องการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ความต้องการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ระดับความรู้ที่ได้รับ ระดับความต้องการความรู้ ผ่านช่องทางในการส่งเสริม สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ในประเด็นต่างๆ และวิธีการส่งเสริมสรุปได้ดังนี้

1) **ด้านการบริหารจัดการ** สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก โดยประเด็นที่ต้องการพัฒนา คือ ด้านการกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ ผ่านช่องทางสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อสิ่งพิมพ์ คือ คู่มือ และสื่อออนไลน์ คือ Youtube โดยวิธีการบรรยาย และการทัศนศึกษา

2) **ด้านการผลิต** สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก โดยประเด็นที่ต้องการพัฒนา คือ ด้านการตรวจสอบคุณภาพ ผ่านช่องทางสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อสิ่งพิมพ์ คือ โปสเตอร์ และสื่อออนไลน์ คือ Youtube โดยวิธีการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการทัศนศึกษา

3) **ด้านการตลาด** สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก โดยประเด็นที่ต้องการพัฒนา คือ ด้านการกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า ผ่านช่องทางสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ คือ โปสเตอร์ และสื่อออนไลน์ คือ Youtube โดยวิธีการทัศนศึกษา การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ

4) **ด้านบัญชีและการเงิน** สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ที่ได้รับในระดับน้อย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก โดยประเด็นที่ต้องการพัฒนา คือ

ด้านการจัดบันทึกการเงินและการบัญชี ผ่านช่องทางสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อสิ่งพิมพ์ คือ คู่มือ และสื่อออนไลน์ คือ Youtube โดยวิธีการฝึกปฏิบัติ และการสาธิต

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 61.0 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.31 ปี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 80.9 อาชีพรองรับจ้างทำการเกษตร และร้อยละ 87.7 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ศจี ประชากุล (2564, น.62) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 61.4 อายุเฉลี่ย 52.26 ปี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 77.4 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ นวพร ขอบเดิน (2564, น.77) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีอายุเฉลี่ย 50.77 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.82 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีอาชีพหลักทำการเกษตร และอาชีพรองรับจ้างทั่วไป อภิปรายได้ว่า สมาชิกส่วนมากของวิสาหกิจชุมชนเป็นเพศชาย เนื่องในบริบทของอำเภอท่าสองยางเพศชายเป็นหัวหน้าครัวเรือนและกำลังหลักในการหารายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีบทบาทเป็นแม่บ้านและรับจ้างทำการเกษตรเป็นครั้งคราว

2.2 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

2.2.1 ประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการ ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 53.0 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิตพืช

2.2.2 เหตุผลในการเข้ามาเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า เหตุผลของการเข้ามาเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 45.5 เกิดจากการอยากเพิ่มรายได้

2.2.3 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.60 ปี ใกล้เคียงกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.92) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.87 ปี และ ธัญญา โสภณพุทธพร (2565, น.48) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.63 ปี อภิปรายได้ว่า การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ถึงประโยชน์ของการจัดตั้งในเวลานั้น ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนจึงรวมกลุ่มกันจัดตั้งและดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน

2.2.4 ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 87.3 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน อภิปรายได้ว่า เนื่องจากสัดส่วนของจำนวนผู้ที่เป็สมาชิกมีมากกว่าจำนวนของผู้ที่มีตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน

2.2.5 การได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 58.8 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่เคยได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ อภิปรายได้ว่า เนื่องจากการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากภาครัฐ ส่วนมากจะเลือกตัวแทนของวิสาหกิจชุมชนที่ส่วนมากเป็นผู้นำ คณะกรรมการหรือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแค่บางส่วนเข้าร่วมการอบรม/สัมมนา/ฝึกงาน ทำให้ไม่ครอบคลุมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด

2.2.6 กิจกรรมในวิสาหกิจชุมชนของสมาชิก ผลการศึกษา พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทกิจกรรม ร้อยละ 77.8 ในด้านการผลิตสินค้า อภิปรายได้ว่า สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยางนั้นเป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิตพืช จึงทำให้กิจกรรมที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีหน้าที่ผลิตสินค้าให้ แก่ผู้รวบรวมและจำหน่ายที่ส่วนมากเป็นประธานหรือคณะกรรมการกลุ่มมากกว่าจะรวบรวมแล้วขายเองในนามกลุ่มวิสาหกิจ

2.2.7 ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 58.9 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีรายได้ร้อยละ 41.1 แตกต่างจาก รัตรี ใจสะอาด (2562, น. 52) ศึกษาเรื่องการพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 89.2 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 237,988.64 บาท/ปี และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีรายได้ร้อยละ 10.8 และ (กลอยใจ เย็นรักษา น. 55) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสีเกา จังหวัดตรัง พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 94.8 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 76,706.63 บาท/ปี และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีรายได้ร้อยละ 5.2 อภิปรายได้ว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยจะใช้ช่วงพักจากอาชีพหลักมาเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน และบางส่วนมีการผลิตและขายสินค้าด้วยตนเอง ไม่ได้ขายผ่านวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง ไม่ได้มีการ

ออมทรัพย์หรือปันผลหุ้น ส่งผลให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ยังไม่ได้เป็นการสร้างรายได้ที่มากเพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นแค่แหล่งรายได้เสริมในเวลาว่าง สมาชิกยังคงต้องประกอบอาชีพหลักเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.3.1 ด้านการบริหารจัดการ ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) โดยเฉพาะประเด็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 2.36) และการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.36) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.83) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ขอบเดิน (2564, น.98) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยางมีการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ส่วนมากประธานหรือผู้นำกลุ่มเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง โครงสร้าง กฎระเบียบและกิจกรรมที่จะดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด ตั้งแต่ตอนเริ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถเข้าใจภาษาราชการและขั้นตอนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มได้ จึงทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในระดับน้อย

2.3.2 ด้านการผลิต ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.85) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ขอบเดิน (2564, น.100) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยางด้านการผลิต จะอยู่ในรูปแบบแรงงานการผลิตเป็นส่วนมาก ซึ่งในส่วนของ การวางแผนการผลิต การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินความสำเร็จในการผลิตนั้นอยู่ที่ประธานและผู้นำวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงาน ด้านการผลิตในระดับมาก โดยเฉพาะการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในทุกๆระดับ และสอดคล้องกับ ธัญญลักษณ์ โสภณพุทธพร (2565, น.68) พบว่า สมาชิกฯ มีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดโครงสร้างองค์การอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและเหมาะสม อภิปรายได้ว่า การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กร และการแบ่งฝ่ายหรือหน้าที่ตามภารกิจของกลุ่มอย่างชัดเจน จะทำให้การดำเนินการขององค์กรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2.3.3 ด้านการตลาด ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว

(2563, น.86) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ชอบเดิน (2564, น.99) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ของอำเภอท่าสองยาง ร้อยละ 55.5 เป็นวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตพืชและการปศุสัตว์ที่มีแหล่งรับซื้อของพ่อค้าคนกลางอยู่ในพื้นที่ จึงทำให้การกำหนดราคา การกำหนดแหล่งจำหน่าย และการติดตามแนวโน้มของตลาด สมาชิกไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร

2.3.4 ด้านบัญชีและการเงิน ผลการศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.86) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ชอบเดิน (2564, น.98) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ของอำเภอท่าสองยาง ไม่มีการจัดบันทึกการเงินและบัญชีนอกจากรายกลุ่มผลิตพืช ที่ต้องจตรวบรวมปริมาณผลผลิตของสมาชิกอย่างชัดเจนเพื่อจัดสรรรายได้สมาชิกตามผลผลิตที่สมาชิกได้

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

2.4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.93) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน ตามลำดับ ดังนี้

1) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่า ระดับปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด สอดคล้องกับ ธัญญาญ์ โสภณพุทธพร (2565, น.79) พบว่า สมาชิกมีปัญหาด้านการบริหารจัดการในระดับปานกลาง ในประเด็น ไม่มีการวางแผนการตลาดการประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า และผลิตภัณฑ์ อภิปรายได้ว่า การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาดรวมไปถึงการวางแผน เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการ หากวิสาหกิจขาดการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาดรวมไปถึงการวางแผนอาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาดรวมไปถึงการวางแผนที่ดีจะทำวิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

2) *ด้านการผลิต* พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่างานระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหากระบวนการวางแผนการผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของ นวพร ชอบเดิน (2564, น.113) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความคิดเห็น ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นปัญหาการขาดการจัดทำแผน อภิปรายได้ว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต ประเด็นการวางแผนกระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยความร่วมมือจากสมาชิกฯ และการวิเคราะห์ประเมินผลจากปีที่ผ่านมา นำมาเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการผลิต ซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

3) *ด้านการตลาด* พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่างานระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาคู่แข่งผลิตภัณฑ์ และปัญหาช่องทางการตลาด สอดคล้องกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.96) พบว่า สมาชิกมีปัญหาด้านการบริหารการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดการวางแผนการตลาด และปัญหาขาดช่องทางการตลาด อภิปรายได้ว่า การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งสมาชิกในชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตและพัฒนาด้านการตลาดแบบสมาชิกมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน

4) *ด้านบัญชีและการเงิน* พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่างานระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีและการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาการบริหารจัดการเงินทุน สอดคล้องกับ ตติยา ตาแก้ว (2565, น.97) พบว่า สมาชิกฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการขาดการระดมทุน อภิปรายได้ว่า การจัดการเงินทุนเป็นส่วนสำคัญการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก หากสมาชิกมีการระดมทุนกันตั้งแต่จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน สมาชิกจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนร่วมกันทำให้ต้องร่วมกันคิดแก้ปัญหา ร่วมกันดำเนินงานให้วิสาหกิจชุมชนได้ผลตอบแทนกลับมาอย่างเหมาะสม

2.5 ความต้องการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

จากการเปรียบเทียบระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ ในประเด็นด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน โดยใช้ Paired Sample t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับภาพรวมในระดับน้อย และระดับความต้องการความรู้ภาพรวมในระดับมากมีความแตกต่างกันทาง

สถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยความรู้ที่ต้องการมากที่สุดคือ ด้านการตลาด เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ ให้ผู้บริโภคเห็นคุณค่าของสินค้าที่ผลิตจากชุมชน ขยายตลาดไปสู่กลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น รวมไปถึงการสร้างจุดเด่นของสินค้า เพื่อเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้ชุมชน **ช่องทางการส่งเสริม** ผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่เอกชน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบัญชีและการเงิน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับน้อยมี 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านบริหารจัดการ ประเด็นปัญหาไม่มีการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด ด้านการผลิต ประเด็น ปัญหาไม่มีกระบวนการวางแผนการผลิต ด้านการตลาด ประเด็น ปัญหาคู่แข่งผลิตภัณฑ์ และด้านบัญชีและการเงิน ประเด็น ไม่มีการบริหารจัดการเงินทุน จึงมีข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจชุมชน

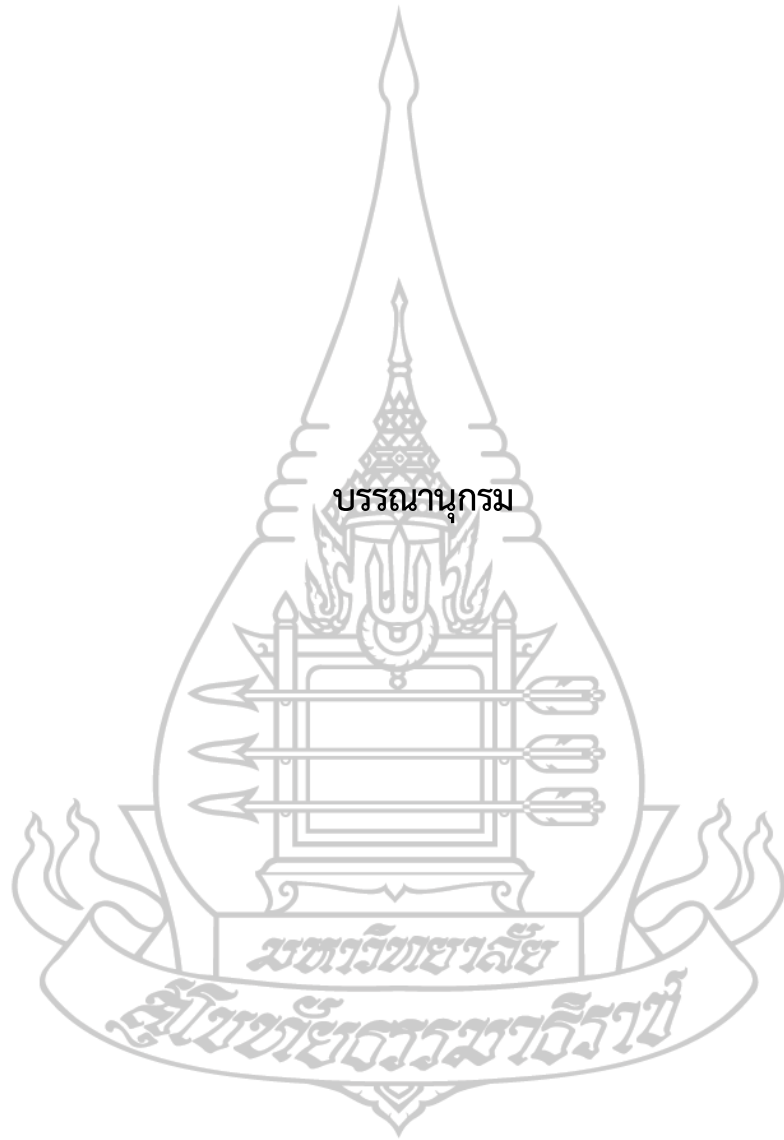
- 1) ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสื่อสารโดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม ให้สมาชิกทุกคนเข้าใจ เพื่อให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน
- 2) ด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชนควรมีการจัดประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- 3) ด้านการตลาด ควรมีพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสร้างแบรนด์ให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นที่รู้จัก หาแหล่งรายได้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการขายผลิตภัณฑ์
- 4) ด้านบัญชีและการเงิน วิสาหกิจชุมชนควรมีการสร้างร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ โครงการ และนโยบายจากภาครัฐ ร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการจัดจำหน่าย ขอความช่วยเหลือด้านวิชาการ และการวิจัยจากสถาบันการศึกษา

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) ด้านการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการวางแผนการดำเนินการ พัฒนาระบบสารสนเทศที่ให้ความรู้การบริหารจัดการ และจัดอบรมการพัฒนาสมาชิก
- 2) ด้านการผลิต ควรส่งเสริมและพัฒนาการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต และสนับสนุนการขอรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์
- 3) ด้านการตลาด ควรส่งเสริมและพัฒนาจัดงานแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน สร้างช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อต่อยอดการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
- 4) ด้านบัญชีและการเงิน ควรส่งเสริมและพัฒนา โดยจัดอบรมการทำบัญชีและการเงินเบื้องต้นให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการจัดการบัญชี ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินและการบริหารจัดการต้นทุน และการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามประเภทของการดำเนินงาน โดยแยกเป็นแต่ละประเภทของกิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินการ
- 2) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมและการปรับตัวการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม
- 3) ควรศึกษาความเกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
- 4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

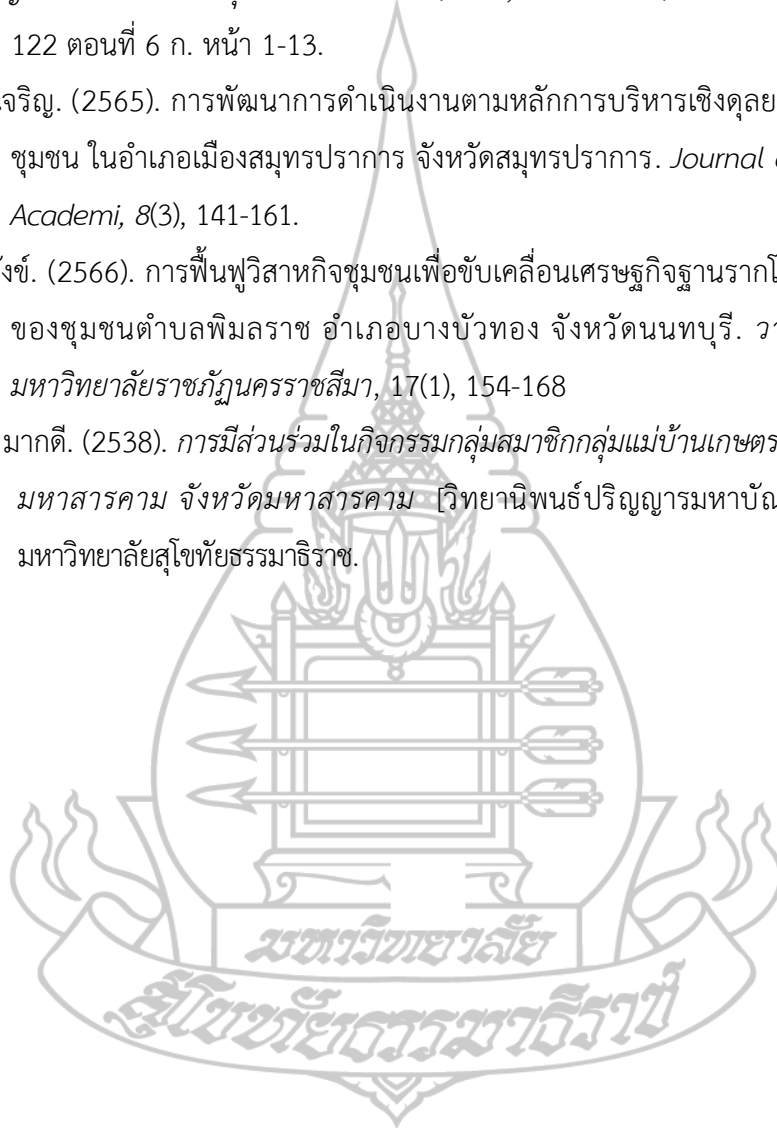
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้น 10 ตุลาคม 2566.
จาก <https://smcmanage.doae.go.th/login>.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน.
กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). คู่มือการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน. กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). คู่มือและวิธีการปฏิบัติงานระบบส่งเสริมการเกษตรกรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ นิวธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรการพัฒนาองค์กร
เกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมสรรพากร. (2557). คู่มือภาษีสำหรับวิสาหกิจชุมชน. สำนักวิชาการแผนภาษี กลุ่มบริหารการ
ภาษีธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2558). คู่มือส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. โรงพิมพ์ นิวธรรมดาการพิมพ์
(ประเทศไทย) จำกัด.
- ชญาณิชฐ์ แสนราชา. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วารสารผลิตภัณฑ์การเกษตร, 4(3), 62-74.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ของชุมชนกับโรงเรียนประถมในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. [ดุชนิพนธ์ปริญญา
ดุชนิพนธ์บัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวนชม มงคลธวัช. (2564). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอองไกรลาค
จังหวัดสุโขทัย [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธนัญญาณ์ โสภณพุทธร. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนใน
อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. Journal of Roi Kaensam Academi, 8(3), 262-281.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพทางการบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. ข่าวฟ้า.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). สถาบัน
พระปกเกล้า.

- ทวิท ระโหฐาน. (2540). *การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- นวพร ขอบเตน. (2564). *แนวท้าวทางการเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2537). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2542). *ทฤษฎีหลักการพัฒนาชุมชน*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2564). *แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. (หน่วยที่ 4, น.1-70). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- พลสรานู สราญรมย์. (2564). *รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. (หน่วยที่ 7). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- พงศกร ฉันทะกุล. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 199-214.*
- พัชรี พงษ์ศิริ. (2541). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการการจัดหางาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). *การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก.
- ศจี ประชากุล. (2564). *แนวทางส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริวรรณ เจนการและคณะ. (2545). *โครงการพลังแผ่นดิน:กรณีศึกษาด้านธุรกิจชุมชน. มูลนิธิพัฒนาไท.*
- สุรัตน์ ทิมอิม. (2566). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านศรีสุข ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 5(10), 81-92.*
- สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ. (2548) *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.*(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเกษตรท่าสองยาง. (2566). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ อำเภอท่าสองยาง ปี พ.ศ. 2566 – 2570. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.*

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548.(2548, 8 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 122 ตอนที่ 6 ก. หน้า 1-13.
- อัญชลี บุญเจริญ. (2565). การพัฒนาการดำเนินงานตามหลักการบริหารเชิงคุณภาพของวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(3), 141-161.
- เกสรี พงษ์สังข์. (2566). การฟื้นฟูวิสาหกิจชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 17(1), 154-168
- เยาวลักษณ์ มากดี. (2538). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้อัปเดตพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์วิทยานิพนธ์

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

คำชี้แจง : 1. แบบสัมภาษณ์นี้ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

- 1.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 1.2 เพื่อศึกษาสภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 1.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 1.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 1.5 ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.6 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2. เลขที่แบบสัมภาษณ์ มีไว้เพื่อติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น

3. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 5 ตอน จำนวน 8 หน้า ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 5 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

4. คำตอบที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ชุดนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จึงขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือ

5. การประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นข้อมูลในภาพรวมมิได้แบ่งบอกถึงระดับบุคคลเพื่อให้ท่านให้ข้อมูลโดยอิสระหากมีข้อคำถามใดที่ทำให้ท่านไม่สะดวกในการให้ข้อมูลท่านมีสิทธิที่จะไม่ตอบข้อคำถามหรือให้ข้อมูลในข้อดังกล่าวได้

นายธนัท ตาปัญญา

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

1. เพศ 1. หญิง 2. ชาย
2. อายุ.....ปี (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษา

☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา	☐ 5. อนุปริญญา หรือ ปวส.
☐ 2. ประถมศึกษา	☐ 6. ปริญญาตรี
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 7. อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
5. อาชีพหลัก

☐ 1. ทำการเกษตร	☐ 4. ธุรกิจการค้า
☐ 2. งานมีเงินเดือนประจำ	☐ 5. รับจ้างทั่วไป
☐ 3. รับจ้างทำการเกษตร	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....
6. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ทำการเกษตร	☐ 4. ประกอบธุรกิจการค้า
☐ 2. รับจ้างทั่วไป	☐ 5. ไม่มีอาชีพรอง
☐ 3. รับจ้างทำการเกษตร	☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....
7. ตำแหน่งผู้นำทางสังคมที่เป็นหรือเคยเป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	☐ 5. อาสาสมัครเกษตร (อกม.)
☐ 2. ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	☐ 6. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
☐ 3. กำนัน/สารวัตรกำนัน	☐ 7. อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 4. สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล/อบจ.)	

ตอนที่ 2 สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

8. วิสาหกิจชุมชนในกลุ่มของท่านดำเนินกิจกรรมประเภทใด

☐ 1. การผลิตพืช	☐ 5. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า
☐ 2. การผลิตปศุสัตว์	☐ 6. ดอกไม้ประดิษฐ์

- () 3. การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร () 7. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
 () 4. เครื่องดื่ม () 8. ท่องเที่ยว
9. เหตุผลการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. เพิ่มรายได้ () 4. พัฒนาสินค้า
 () 2. แหล่งเงินทุน () 5. ผู้นำชักชวน
 () 3. เพิ่มช่องทางการตลาด () 6. อื่นๆ (ระบุ).....
10. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)
11. ตำแหน่งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- () 1. ประธาน () 5. ประชาสัมพันธ์
 () 2. รองประธาน () 6. สมาชิก
 () 3. เลขานุการ () 7. อื่น ๆ (ระบุ).....
 () 4. เภรัญญิก
12. การได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ
- () ไม่เคย
 () เคย () 1. ด้านการผลิตสินค้าและบริการ () 4. ด้านการจัดทำบัญชี
 () 2. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ () 5. อื่นๆ ระบุ.....
 () 3. ด้านการตลาด
13. กิจกรรมในวิสาหกิจชุมชนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. จัดหาวัตถุดิบ () 4. รวบรวมผลผลิต
 () 2. ผลิตสินค้า () 5. ขายสินค้า
 () 3. บรรจุสินค้า () 6. อื่นๆ (ระบุ).....
14. ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในรอบปีที่ผ่านมา (ม.ค. - ธ.ค. 66)
- () 1. เงินปันผล.....บาท
 () 2. ค่าตอบแทนจากการทำกิจกรรม.....บาท
 () 3. อื่น ๆ (ระบุ).....บาท

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ท่าน มีส่วนร่วมดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มของท่านในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ระดับใด

0 = ไม่มีส่วนร่วม 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน					
	ไม่มี ส่วนร่วม (0)	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
3.1. ด้านการบริหารจัดการ						
3.1.1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของวิสาหกิจชุมชน						
(1) วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน						
(2) กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ						
(3) กำหนดกิจกรรมในการดำเนินงาน						
(4) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของเป้าหมาย						
(5) กำหนดแผนการประชุม						
3.1.2 การกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ						
(1) การกำหนดโครงสร้างองค์กร						
(2) การกำหนดกฎระเบียบ						
(3) การคัดเลือกคณะกรรมการ						
(4) การแบ่งบทบาทหน้าที่						
(5) การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก						
3.1.3. การวางแผนการดำเนินงาน						
(1) การกำหนดรายละเอียดกิจกรรมที่จะดำเนินการ						
(2) การกำหนดงบประมาณที่จะดำเนินการ						
(3) การกำหนดระยะเวลาที่จะดำเนินการ						
(4) การหาแหล่งเงินทุนหรือหน่วยงานสนับสนุน						
(5) การประเมินผล						

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน					
	ไม่มี ส่วนร่วม	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.2 ด้านการผลิต						
3.2.1 กระบวนการวางแผนการผลิต						
3.2.2 การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต						
3.2.3 การตรวจสอบคุณภาพ						
3.2.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์						
3.2.5 การประเมินผลความสำเร็จในการผลิต						
3.3 ด้านการตลาด						
3.3.1 การกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า						
3.3.2 การกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย						
3.3.3 การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด						
3.4 ด้านบัญชีและการเงิน						
3.4.1 การบริหารจัดการเงินทุน						
3.4.2 การจัดบันทึกการเงินและบัญชี						
3.4.3 การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์						
3.5 อื่น ๆ (ระบุ)						
3.5.1						
3.5.2						
3.5.3						
3.5.4						
3.5.5						

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ท่านพบปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด

0 = ไม่มีส่วนร่วม 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					
	ไม่มี ปัญหา (0)	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
4.1 ด้านการบริหารจัดการ						
4.1.1 การกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้า						
4.1.2 การกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย						
4.1.3 การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด						
4.1.4 อื่นๆ ระบุ.....						
4.2 ด้านการผลิต						
4.2.1 กระบวนการวางแผนการผลิต						
4.2.2 การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต						
4.2.3 การตรวจสอบคุณภาพ						
4.2.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์						
4.2.5 การประเมินผลความสำเร็จในการผลิต						
6. อื่นๆ ระบุ.....						
4.3 ด้านการตลาด						
4.3.1 ต้นทุนการผลิต						
4.3.2 ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค						
4.3.3 คู่แข่งผลิตภัณฑ์						
4.3.4 ช่องทางการตลาด						
4.3.5 อื่นๆ ระบุ.....						
4.4 ด้านบัญชีและการเงิน						

ตอนที่ 5 ความต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ท่านต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ประเด็นเนื้อหาที่ต้องการส่งเสริม	1. ระดับความรู้ที่ได้รับ (1-5)	2. ระดับความต้องการการส่งเสริม (1-5)	3. ระดับความต้องการทางการส่งเสริม								4. ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม (1-5)							
			3.1 สื่อบุคคล (1-5)		3.2 สื่อสิ่งพิมพ์ (1-5)				3.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (1-5)				การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การศึกษาดูงาน	กิจกรรมอื่นๆ	
			หน่วยงาน	เอกชน	คู่มือ	แผ่นพับ	ไปรษณีย์	อื่นๆ	Face book	Youtube	Line	อื่นๆ						
1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม																		
2. ด้านต้นเงินการผลิต																		
3. ด้านการตลาด																		
4. ด้านการเงินและบัญชี																		
5. อื่นๆระบุ.....																		

1 = ต้องการน้อยที่สุด 2 = ต้องการน้อย 3 ต้องการปานกลาง 4 = ต้องการมาก 5 = ต้องการมากที่สุด

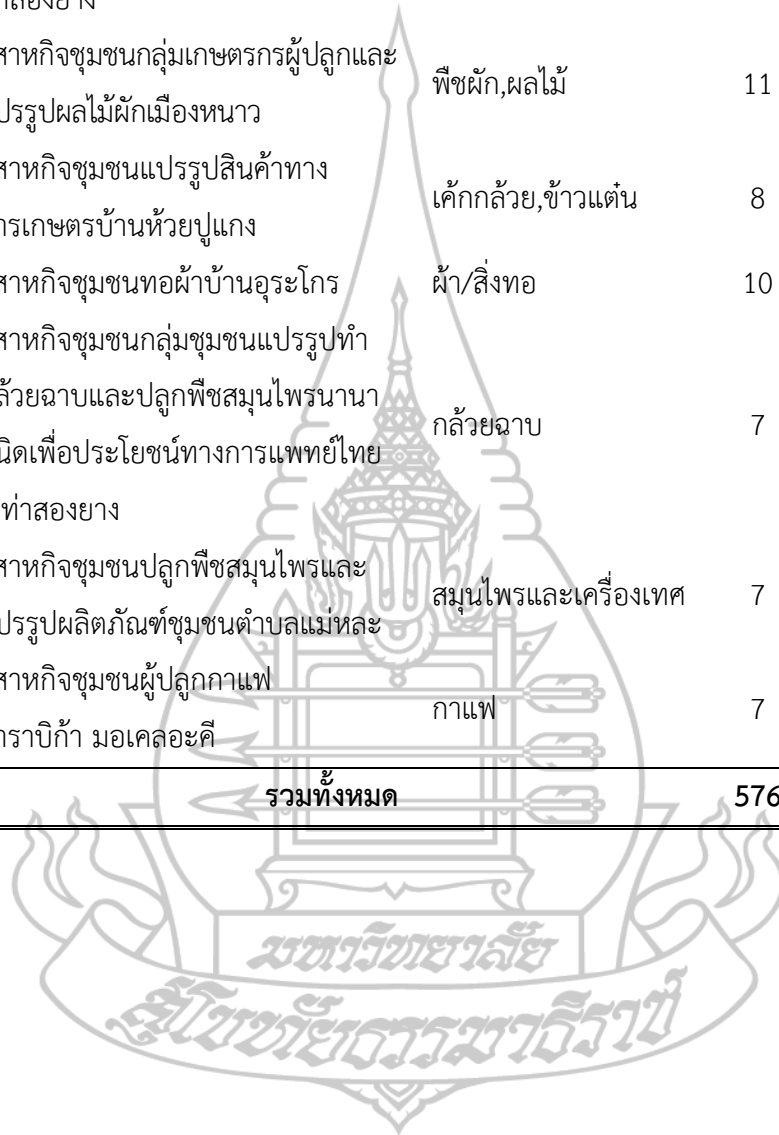

รายงานสินค้า/บริการ จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ลำดับที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สินค้า/บริการ	จำนวนสมาชิก	กลุ่มตัวอย่าง
1	วิสาหกิจชุมชนผ้าทอบ้านเชียงแก้ว	ผ้า/สิ่งทอ	10	4
2	วิสาหกิจชุมชนสุรากลั่นดาวลอย	สุรา	7	3
3	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านแม่หละ ยาง	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	82	34
4	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านปากะญอแม่หละ	ผ้า/สิ่งทอ	8	3
5	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกบุกบ้านแม่นิล	บุก	30	12
6	วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านบ้านใหม่ ต.แม่ต๋าน	กล้วยตาก	10	4
7	วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรพื้นบ้าน หมู่บ้าน 8 บ้านที่จื่อหล่อคี	สมุนไพรและเครื่องเทศ	7	3
8	วิสาหกิจชุมชน 9 กาแฟเลอตอไกล	กาแฟ	7	3
9	วิสาหกิจชุมชนเกษตรยั่งยืน แม่ะหลวง ตำบลแม่ะหลวง	ไร่นาสวนผสม/เกษตรผสมผสาน	16	7
10	วิสาหกิจชุมชนกาแฟมอโกคี	กาแฟ	10	4
11	วิสาหกิจชุมชนเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร	กล้วยฉาบ, ข้าวแต๋น	7	3
12	วิสาหกิจชุมชนน้ำผึ้งเดือนห้าท่าสองยาง	น้ำผึ้ง	15	6
13	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรวบรวมมันสำปะหลัง บ.แม่หละ	มันสำปะหลัง	10	4
14	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บ้านแม่หละ	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	10	4
15	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านแม่อกฮู	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	7	3

ลำดับที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สินค้า/บริการ	จำนวนสมาชิก	กลุ่มตัวอย่าง
16	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านห้วยนกกก	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	56	22
17	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านแม่หละยาง	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	7	3
18	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านกามาผาใต้	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	83	34
19	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านพะน่อคี	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	8	3
20	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านวะโตโกร	ไม้ผล, ไม้ยืนต้น	8	3
21	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกบุกและแปรรูปผลผลิตการเกษตรบ้านแม่อมกิ	บุก	12	5
22	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านปางทอง	กาแฟ, ไข่เค็ม	12	5
23	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปน้ำพริกบุกกลุ่มแปลงใหญ่บุกบ้านท่าสองยาง	น้ำพริก	9	4
24	วิสาหกิจชุมชนผลิตสุรากลั่นแม่ต๋านงาไซ	สุรา	8	3
25	วิสาหกิจชุมชนขอเดอ แม่ปอคี	น้ำพริก	10	4
26	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพบ้านขุนห้วยนกกก	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	8	3
27	วิสาหกิจชุมชนสุรากลั่นข้างทอง	สุรา	7	3
28	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกบุกตำบลแม่ต๋าน	บุก	11	5
29	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกสมุนไพรท่าสองยาง	สมุนไพรและเครื่องเทศ	7	3
30	วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชสมุนไพรแม่ต๋าน	สมุนไพรและเครื่องเทศ	10	4

ลำดับที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สินค้า/บริการ	จำนวนสมาชิก	กลุ่มตัวอย่าง
31	วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่บุกบ้านท่าสองยาง	บุก	34	14
32	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกและแปรรูปผลไม้ผักเมืองหนาว	พืชผัก,ผลไม้	11	5
33	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าทางการเกษตรบ้านห้วยปูแกง	เค้กกล้วย,ข้าวแต๋น	8	3
34	วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านอุระโกร	ผ้า/สิ่งทอ	10	4
35	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มชุมชนแปรรูปทำกล้วยฉาบและปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิดเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ไทย อ.ท่าสองยาง	กล้วยฉาบ	7	3
36	วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชสมุนไพรและแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลแม่หละ	สมุนไพรและเครื่องเทศ	7	3
37	วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า มอเคลอะคี	กาแฟ	7	3
รวมทั้งหมด			576	236

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability)
 หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีทดสอบของ Cronbach's Alpha
 (Try-out) จำนวน 30 ตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

Reliability Statistics	N of Item
Cronbach's Alpha	
.960	26

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

Reliability Statistics	N of Item
Cronbach's Alpha	
.943	15

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

Reliability Statistics	N of Item
Cronbach's Alpha	
.913	56

คลิกหรือแตะที่นี่เพื่อใส่ข้อความ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายธนต์ ตาปัญญา
วัน เดือน ปี เกิด	29 สิงหาคม 2537
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2560
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

